

ΠΑΙΔΕΙΑ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΜΕΤΑ ΕΙΚΟΝΩΝ

ΤΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

ΚΑΤΑ ΤΑΣ ΝΕΩΤΕΡΑΣ ΠΡΟΟΔΟΥΣ ΤΗΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ
ΚΑΙ ΤΑΣ ΑΝΑΓΚΑΣ ΤΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΜΟΡΦΩΣΕΩΣ

ΧΑΡΙΝ ΤΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΩΝ, ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΣΣΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΓΟΝΕΩΝ

ΤΗ ΣΥΜΠΡΑΞΕΙ ΠΟΛΛΩΝ ΠΑΙΔΑΓΩΓΩΝ ΚΑΙ ΛΟΓΙΩΝ

ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΕΤΗΣΙΑ
ΠΡΟΠΛΗΡΩΤΕΑ

Έσωτερικῶ δρ. 8
Έξωτερικῶ . . . φρ. χρ. 8

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΙΩΑΝΝΗΣ Β. ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ

Πᾶσα αἴτησις καὶ συνδρομὴ ἀποστέλλεται
πρὸς τὴν Διεύθυνσιν.

Τιμὴ ἐκάστου φύλλου λεπ. 20.

ΓΡΑΦΕΙΑ "ΠΑΙΔΕΙΑΣ,"

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

35—Ὁδὸς Σταδίου—35

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εἰσαγωγή. Τοῖς ἀναγνώσταις.—Ἑλλειψίς ἀπαραιτήτων βοηθητικῶν συγγραμμάτων χάριν τῶν δημοδιδασκάλων.—Τὰ δημοτικά ἡμῶν σχολεῖα ἔλλιπῆ.—Ἄσκοπος καὶ ἀτελής ἀνάπτυξις τῶν πνευματικῶν δυνάμεων.—Ἀτέλεια περὶ τὰς σωματικὰς ἀσκήσεις.—Δι' ἀπὸ εἰκοσαετίας μεταρρυθμίσεις τῶν δημοτικῶν σχολείων τῶν πεπολιτισμένων κρατῶν.—Ἐνίσχυσις τῶν φυσικῶν καὶ θετικῶν ἐπιστημῶν.—Ἡ χειροτεχνία.—Ὁ σκοπὸς καὶ ὁ προορισμὸς τοῦ περιοδικοῦ.—Περιεχόμενα.—Μέρος πρῶτον. Γενικὴ παιδαγωγικὴ ἐκ τῆς ἱστορίας τῆς παιδαγωγικῆς.—[Παιδεία—Παιδαγωγός.—Locke.—Ἀνάλυσις τοῦ συγγράμματος περὶ ἀνατροφῆς τῶν παιδῶν. α) Φυσικὴ ἀγωγή κατὰ Λώκκε.—Συμβουλαὶ πρὸς τοὺς γονεῖς καὶ διδασκάλους.] Πρακτικὴ παιδαγωγικὴ.—[Ἡ πρώτη πρὸς ἐργασίαν ἀσκήσις τῶν παιδῶν.—Σχηματικὴ ἰχνογραφία—Σχήματα.]—Ζήτημα παιδαγωγικόν.—Μέρος Δεύτερον. Μεθοδολογία καὶ διδακτικὴ.—[Ἠθικὴ διδασκαλία.—Πρόγραμμα ἠθικῆς διδασκαλίας.—Ἡ οἰκογένεια.—Πολιτικὴ διδασκαλία.]—Τὸ γλωσσικὸν μάθημα.—[Ἡ ἐν τῇ διδασκαλίᾳ ἀποτυχία αὐτοῦ καὶ τὰ ἐκ τούτου ἐπικλόουθα.—Πῶς διδάσκεται παρὰ τοῖς προηγμένοις λαοῖς ἢ γλῶσσα καὶ πῶς παρ' ἡμῖν.—Ἡ προφορικὴ διδασκαλία τῆς γλώσσης.—Λεξιλόγιον.—Δι' ἀποφορικὰς ἀσκήσεις.—Ἀνάγκη γενικοῦ καθορισμοῦ ὀνομασίας τῶν σκευῶν καὶ ἐπίπλων.—Δι' ἐπιτάσεις, τὰ θέματα, οἱ προφορικοὶ διορισμοί, αἱ συμπληρώσεις.—Ἡ ἀπὸ στόματος κλίσις τῶν ἐπιτάσεων.—Ἡ γραπτὴ διδασκαλία τῆς γλώσσης.—Γραμματικὴ.—Ὄρθογραφία.—Γραπτὴ ἀνάπτυξις τῆς γλώσσης.]—Περὶ ἡλικίας, περιγραφαί, ἐκθέσεις, ἐπιστολαί.—Μαθηματικά.—Μέρος τρίτον. Τὸ πρόγραμμα τῆς Ε' τάξεως Ποικίλα.—Βιβλιογραφία.

Τοῖς ἀναγνώσταις.

Τὴν ἀνάγκην παιδαγωγικοῦ περιοδικοῦ τῆς στοιχειώδους παιδείσεως κατιδόντες ὡς ἐκ τοῦ ἔργου ἡμῶν, ὅπερ ἐπὶ δεκαετίαν εἰς ἰδιωτ. καὶ πλήρη δημοτικά δημοσία σχολεῖα ἐξησχίσασμεν, ἐγνώμεν νὰ προβῶμεν εἰς τὴν ἐκδοσιν αὐτοῦ νομίζοντες ὅτι ἐκπληροῦμεν κοινὴν εὐχὴν καὶ ἐπιθυμίαν πάντων τῶν ἐπιεμένων πραγματικῆς καὶ ὑγιοῦς μορφώσεως τῶν τέκνων αὐτῶν.

Πολλοὶ δυστυχῶς τῶν παρ' ἡμῖν παιδαγωγούντων πολλὰ ἄστεα καὶ σχολεῖα ἰδόντες, καὶ ἐξ ἐπιπολῆς ἐξετάσαντες τὰ πράγματα κατέκριναν τὰ παρ' ἡμῖν

σχολεῖα, καὶ ἀπέδωκαν πῆν ὅλην ἐλευσιότητα τῆς παιδευτικῆς καταστάσεως ἡμῶν εἰς τὴν ἀμεθοδίαν καὶ ἀβελτηρίαν τῶν μαρτύρων τοῦ ἔθνους διδασκάλων, οἵτινες οὐχὶ ἐν ὀλίγοις εἶνε πολλῶ φιλοτιμότεροι ἐκείνων, οὕς αὐτοὶ ἐγνώρισαν κατὰ τὴν ἐν τῇ ξένη διατριβῇ των. Ἐρωτῶμεν τοὺς κατηγοροὺς τῶν ἡμετέρων διδασκάλων ἐπιλήσιασαν ἕνα ἐκ τῶν ξένων δημοδιδασκάλων διὰ νὰ διακρίνωσιν ὅποση ἀπειρία καὶ ἐπιπολαιότης κατέχει αὐτοὺς κατὰ τὴν ἐκ τῶν διδασκαλιῶν ἀποφοίτησίν των, οὐχὶ μικρότερα κατὰ τὸ πλεῖστον τῆς τῶν ἡμετέρων, παρ' ὅλην τὴν τελειότητα τῶν παρ' ἐκείνοις διδασκαλιῶν ;

Τις λοιπὸν καθιστᾷ ἐκείνους κατόπιν τόσον πρακτικούς, τόσον λαμπρούς, τόσον δεξιού εἰς τὸ ἔργον των, ὥστε ἐν πολλοῖς νὰ ὑπερβάλλωσι μὲν καὶ αὐτούς τοὺς καθηγητάς, τῆς γενικῆς δὲ ἐκτιμήσεως καὶ τῆς ἀμερίστου ἀγάπης γονέων καὶ μαθητῶν νὰ ἀπολαύωσιν ;

Ἀπαντῶμεν : τὸ μὲν οἱ πεπειραμένοι διευθύνται, τὸ δὲ οἱ πολυμαθεῖς καὶ εὐστοχοὶ ἐπιθεωρηταί, τὸ δὲ αἱ διδασκαλικά καὶ νομαρχιακά σὺνοδοι αἱ γινόμεναι ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ ἐπιθεωρητοῦ· ἀλλ' ἐκεῖνο ὕπερ μορφώνει αὐτούς, ἐκεῖνο ὕπερ ἐξυψώνει αὐτούς καὶ τοῖς δίδει τὸν τύπον τοῦ ἀληθοῦς διδασκάλου, τοῦ ἐπιγίτου ἀγγέλου, τοῦ προωρισμένου νὰ διαπλάσῃ τὴν κοινωνίαν ὀλόκληρον, κατὰ τὸν Leibnitz, εἶνε ἡ μελέτη καταλλήλων περιοδικῶν καὶ βοηθητικῶν εἰς ἓνα ἕκαστον μάθημα συγγραμμάτων, ἅτινα ὡς πηδάλιον καὶ πυξὶς χρησιμεύουσιν εἰς αὐτὸν, δι' ὧν διακυβεύονται τοὺς μαθητάς του καὶ εἰς καλὸν καὶ ἀσφαλῆ λιμένα αὐτούς κατευθύνει.

Ἐν Εὐρώπῃ καὶ Ἀμερικῇ πρὸ πάντων οἱ ἐξοχώτεροι καὶ ἐμπειρότεροι παιδαγωγοὶ δὲν καταγίνονται πλέον εἰς τὴν συγγραφὴν βιβλίων ὑπὲρ τῶν παιδῶν, ἐξαιρέσει τῶν ἀναγνωσματορῶν· διότι ἀπεδείχθη πανταχοῦ σχεδὸν ὅτι τὰ πολλὰ βιβλία ἀποξηραίνουσι τὸν πρῶτον βλαστὸν τῆς θελήσεως, ἐξ ἧς προσδοκᾶται ἡ ὅλη ἐπιτυχία τῆς διαπαιδαγωγήσεως, ἐκκενοῦσι τὰ βαλάντια τῶν γονέων, ἰδίως τῶν ἀπόρων ἐργατικῶν τάξεων, καθιστῶσι ψιττακοὺς μὲν τοὺς μαθητάς, τοὺς διδασκάλους δὲ ψυχροὺς καὶ γυμνοὺς πάσης διδασκαλικῆς ἰκανότητος· οἱ ἐξοχοὶ παιδαγωγοί, ὡς ἀφιλοκερδεῖς πολῖται, συγγράφουσι βιβλία βοηθητικά ὑπὲρ τῶν διδασκάλων· τούτοις βοηθοῦσι, τούτους ἐνηθρύνουσιν εἰς τὸ μέγα καὶ ὑψηλὸν ἔργον των, παρ' ὧν τὴν πᾶσαν ἐλπίδα τοῦ μέλλοντος τῆς πατρίδος των προσδοκῶσιν.

Ἴδου οἱ λόγοι εἴτινες παρεκίνησαν ἡμᾶς εἰς τὴν ἐκδοσὶν τοῦ περιοδικοῦ τούτου· οὔτε ὕλικόν, οὔτε ἐγώιστικόν ἐλατήριον εἰς τοῦτο μᾶς ὤθησεν· ἀλλ' ἱερός ζῆλος ὅπως χρήσιμον βοήθημα παράσχωμεν εἰς τοὺς ἐγκαταλελειμμένους τοῦ ἔθνους ἡμῶν δημοδιδασκάλους, ὅπως διαφωτίσωμεν τοὺς γονεῖς περὶ τοῦ τρόπου καθ' ὃν πρέπει νὰ συντρέχωσι τὸ ἔργον τοῦ διδασκάλου, νὰ ἐπιβλέπωσι δὲ καὶ κατὰ βῆμα καὶ νὰ παρακολουθῶσι τὴν ἠθικὴν διάπλασιν καὶ σκόπιμον ἐκπαίδευσιν τῶν φιλάτων αὐτῶν τέκνων, καὶ ἐν γένει ὅπως ὑποδείξωμεν τοῖς ἐνδιαφερομένοις ὅση ἡμῖν δύναμις, τὰς ἀληθεῖς ἐλλείψεις τοῦ ἡμετέρου ἔθνους. Νομίζομεν δὲ ὅτι τὰ ὑφ' ἡμῶν ὑποδεικνύμενα μέτρα κατὰ τοῦτο θὰ ἔχωσι κύρος καθ' ὅσον δὲν θὰ ὦσιν ἀπλάι θεωρίαι· εἶνε σκέψεις εἰς ἃς ἀνήλωμεν ἐκ τῆς πράξεως καὶ τῆς πείρας, ἔχοντες βεβαίως πρότερον ὡς βᾶσιν τὰ πορίσματα τῶν νεωτέρων μεγάλων παιδαγωγῶν, θεωρίας οὐχὶ ἀποτελουμένας ἐξ ἐννοιῶν ἠρωτηριασμένων, αἵτινες κατὰ τὴν παρατήρησιν νεωτάτου ἐμπειρικοῦ παιδαγωγοῦ οὐχὶ μικρὸν μέρος τῆς ἀνθρωπότητος ἐθυσίασαν, ἀλλὰ τοιαύτας, αἵτινες ἀρμονικῶς νὰ καλλιεργῶσι τὰς τε διανοητικὰς καὶ σωμα-

τικὰς δυνάμεις, καὶ νὰ μὴ θυσιάζωνται αἱ σωματικαὶ χάριν τῶν διανοητικῶν.

Εὐτυχῶς ὅμως κατὰ τοῦ συστήματος τούτου, ὕπερ ἐκαλλιέργει μόνον τὰς διανοητικὰς τοῦ παιδὸς δυνάμεις, καὶ ἐνέβαλλε μὲν ἀγάπην καὶ ζῆλον πρὸς τὰς ζητᾶς καὶ νεφελοειδεῖς θεωρίας, ἀποστροφὴν δὲ καὶ ἀδεξιότητα πρὸς τὰς τέχνας, τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν βιομηχανίαν, λίαν ἐνωρίς ἐξηγέρθη σύμπας ὁ πεπολισμένος κόσμος τῶν γραμμάτων καὶ τῆς προόδου μεταρρυθμίσεως ἀπὸ εἰκοσαετίας τὰ προγράμματα τῶν σχολείων συμφώνως πρὸς τὸν διπλοῦν σκοπὸν τῆς παιδείας.

Παρ' ἡμῖν ὅμως δυστυχῶς οὐ μόνον ἐπικρατεῖ εἰσέτι τὸ πρῶτον σύστημα, ἀλλὰ καὶ τοῦτο λίαν ἀτελῶς λειτουργεῖ ἕνεκα τῆς ἀμεθοδίας, ἣν ἠκολουθήσαμεν κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς γλώσσης ἡμῶν· καὶ ὅταν αὕτη ἀτελῶς διδάσκηται, καὶ εἰς τὰ λοιπὰ μαθήματα δὲν πρέπει τις νὰ ἀναμένη μεγάλα πράγματα· ἕνεκα τούτου κοπιᾶζουσι μὲν οἱ διδασκαλοὶ, φθείρουσι δὲ οἱ μαθηταί τὰ πολυτιμότερα καὶ χρόνον καὶ ὑγείαν, κατεξοδεύονται δὲ οἱ δυστυχεῖς γονεῖς ! ὅποια δε τὰ ἀποτελέσματα ; Περιφρόνησι τῶν διδασκάλων, κατακραυγὴ τῶν ἀνθρώπων κατ' αὐτῶν, ἀπελπισία τῶν γονέων.

Τούτων ἕνεκα πάντων τὴν μεγαλειτέραν ἡμῶν προσοχὴν θὰ δώσωμεν εἰς τὸ γλωσσικὸν μάθημα παρέρχοντες ὕλην πρὸς μόρφωσιν τῆς γλώσσης, ἣν ἡμεῖς ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν διδάξαντες εἰς πλήρη δημοτικὰ, συνελέξαμεν ἐξ αὐτοῦ τοῦ γλωσσικοῦ πλοῦτου τοῦ παιδὸς διὰ τρόπον φυσικωτάτου καὶ ἀπλουστάτου στηριζομένου ἐπὶ τοῦ νέου μεταρρυθμιστικοῦ καὶ προοδευτικοῦ πνεύματος τῶν προηγμένων λαῶν.

Ἐν ἴσῃ σχεδὸν μοίρᾳ τιθέμενοι τὰς τε θετικὰς ἐπιστήμας καὶ τὴν χειροτεχνίαν θὰ ἀναπτύσωμεν καὶ ταῦτα ἐπαρκῶς παραθέτοντες ἐν ἀνάγκῃ πρὸς πληρεστέραν κατάληψιν καὶ εἰκόνας καὶ σχήματα.

Περιττὸν κρίνομεν νὰ καταδείξωμεν ἡμεῖς ἐνταῦθα τὴν ἀνάγκην τῆς μεταρρυθμίσεως τοῦ προγράμματος, διότι αὐτὰ τὰ σχολεῖα ὅλων τῶν πεπολιτισμένων κρατῶν μονοῦ φωνῆν ἐκβάλλοντα ἀναβοῶσι, *μμηθῆτέ μας ἐὰν θέλητε νὰ προοδεύητε*. Ἄλλως τε ὡς μανθάνομεν τὸ ἐνεστὸς Ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας κατανοοῦν τὰς ἐλλείψεις τοῦ προγράμματος τῶν δημοτικῶν σχολείων, καὶ ἐμπορούμενον εὐτυχῶς ὑπὸ πρακτικοῦ καὶ προοδευτικοῦ πνεύματος προτίθεται κατὰ τὴν γιγνομένην σύστασιν τῶν ἀστικῶν σχολείων νὰ δώσῃ καὶ εἰς τὰ μαθήματα ταῦτα τὴν δέουσαν σπουδαιότητα.

Οὐδόλως πρέπει νὰ ὑποθέσῃ τις ὅτι ταῦτα φρονούντες κλίνομεν πρὸς τὴν γνώμην νὰ μετατρέψωμεν ἐκ φανατισμοῦ τὰ ἀστικά σχολεῖα εἰς ἐπαγγελματικά, τοῦθ' ὕπερ καὶ τινες τῶν παρ' ἡμῖν ἔσπευσαν νὰ συστήσωσι καὶ νὰ ὑποστηρίξωσι, ὅπως καὶ ὁ γερουσιαστὴς Lombe, ὅστις ἰδὼν τὰ λαμπρὰ ἀποτελέσματα ἐκ τῆς εἰσαγωγῆς τῶν μαθημάτων τούτων εἰς τὰς ἀνωτέρας τάξεις τῶν ἀστικῶν σχολείων καὶ ἐνθουσιασθεῖς ἐπρότεινε τὰ ἐξῆς :

« Πάντα τ' ἀνώτερα δημοτικὰ σχολεῖα ὀφείλουσι

νὰ κλίνωσι πρὸς τὰ ἐπαγγελματικά, πάντα δὲ εἰς τὸ μέλλον ἰδρῶμενα μὲ τὴν αὐτὴν ἔννοιαν καὶ πρόθεσιν νὰ ἰδρῶνται. Τὰ δὲ ἐμπειρικά μαθήματα νὰ κατέχωσι τὴν πρώτην βαθμίδα ἐν τῷ προγράμματι. Ἐὰν ἡ στοιχειώδης ἀνωτέρα ἐκπαίδευσιν δὲν ἐπιδιώκει οὐδένα ἄλλον σκοπὸν ἢ τὸν πνευματικὸν τότε ἀντιπράττει αὕτη κατὰ τοῦ κράτους. Τοιαύτη ὑπάρχει λόγος νὰ ὑφίσταται εἰς ἔθνος δημοκρατικῶς κυβερνώμενον, εἰρηρικὸν καὶ ἐργατικόν· διότι εἰς οὐδένα τελικόν, εἰς οὐδένα ὀριστικὸν σκοπὸν καταλήγει. » *Ἐμβάλλει ἐπιθυμίας κερὰς καὶ ἀορίστους καὶ ἐπικίνδυνον ἐξεργεῖ τὴν ματαιοδοξίαν, προκαλεῖ προσπάθειας ἀγόνους καὶ καταστρεπτικάς, γίνεται παραίτιος νὰ γεννῶνται ἀποστροφαὶ μὲν πρὸς τὰς τέχνας καὶ τὴν βιομηχανίαν, κλίσεις δὲ πρὸς τὰς δημοσίας θέσεις. »*

Ἡμεῖς μᾶλλον συντασσόμεθα μὲ τὴν γνώμην τοῦ διασῆμου Ἀγγλοφυσιολόγου Huxley, ὅστις κατὰ τὸ ἐπίσημον γεῦμα τῆς Βασιλικῆς Ἀκαδημίας ἐν Λονδίῳ ἐξαίρων τὰ μαθήματα τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν καὶ τῆς χειροτεχνίας ἐν ἴσῃ μοίρᾳ θέτει αὐτὰ πρὸς τὰ λοιπὰ μαθήματα· ὡς καὶ μὲ τὸν νομοθέτην τῆς Γαλλίας, ὅστις κατὰ τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ νομοσχεδίου περὶ χειροτεχνίας κατὰ τὸ 1882 ἔλεγε τὰ ἐξῆς :

« Δὲν προτιθέμεθα, νὰ μετατρέψωμεν τὰ δημοτικὰ ἡμῶν σχολεῖα εἰς ἐπαγγελματικά, οὔτε ἐπιθυμοῦμεν νὰ ἐξέλθωσι τὰ τέκνα ἡμῶν ἀμέσως ἐκ τῶν δημοτικῶν σχολείων εἴτε λειτουργοί, εἴτε γεωργοί, εἴτε ἀμπελοουργοί, εἴτε ναῦται· ἡ χειροτεχνία σκοπὸν ἔχει νὰ δώσῃ εἰς τὰς χεῖρας τὴν δέουσαν εἰκινήσιν, δεξιότητα, εὐλυγιστίαν, προϊόντα πολυτιμότερα μὲν τοῖς πᾶσι, ἀλλ' ἀπαραίτητα διὰ τοὺς παῖδας τῶν δημοτικῶν σχολείων ἐξ ὧν οἱ πλείστοι θὰ ἐπιδοθῶσιν εἰς τὰς τέχνας καὶ τὴν βιομηχανίαν· τὰ μαθήματα δὲ ταῦτα θὰ παρσκευάσωσι καὶ θὰ προδιαθέσωσι τρόπον τινά, τοὺς μὲν παῖδας διὰ τὴν μέλλουσαν ἐν τῷ πρακτικῷ σταθμῷ τέχνην καὶ βιομηχανίαν, ὅπως τελειότερον ἐκμάθωσι καὶ τελειότεραν αὐτὴν καταστήσωσι, τὰ δὲ κοράσια διὰ τὰ ἔργα ἐπίσης τῆς ῥαπτικῆς, τὰ ἐργόχειρα, τοῦ μαγειρείου καὶ τῆς καλῆς μελλούσης οἰκοδεσποίνης. »

Λίαν ἐνθαρρυντικὴ τῆς γνώμης ταύτης εἶνε καὶ ἡ ῥῆσις τοῦ Σταγειρίτου φιλοσόφου Ἀριστοτέλους. « Διὸ τὰς παιδείας εἶναι δεῖ τὰς πολλὰς μμηθῆσαι τῶν ὕστερον σπουδάζομένων. »

Κατὰ ταῦτα τὸ Περιοδικὸν ἡμῶν θὰ διαιρῆται εἰς τρία μέρη. Εἰς τὸ πρῶτον, τὸ καθαρῶς παιδαγωγικόν, θὰ ἀναπτύσσονται θέματα παιδαγωγικά α') ἐφορῶντα τὴν ἀγωγὴν καὶ διδασκαλίαν ἐν τε τῷ οἴκῳ καὶ σχολεῖω, β') ὑποδεικνύοντα τὰς ἀναγκὰς καὶ ἀπαραίτητους μεταρρυθμίσεις αἵτινες δέον νὰ ἐπέλθωσι καὶ εἰς τὰ ἡμέτερα σχολεῖα. Ἐν τῷ μέρει τούτῳ θὰ περιέχονται καὶ τὰ προβαλλόμενα ζητήματα παιδαγωγικά καὶ ἐκθέσεις αἱ ἐγκεκριμένα πρὸς δημοσίευσιν, αἱ γνώμη τῶν ἐπιθεωρητῶν, διδασκάλων καὶ ἐνδιαφερομένων εἰς ταῦτα. Τὸ πλείστον ὅμως μέρος τοῦ παιδαγωγικοῦ θὰ κατέχη τὸ δεύτερον μέρος ἡ κυρία με-

θοδολογία καὶ διδακτικὴ. Ἐχόντες δὲ ὑπ' ὄψει ἐξατάξιον δημοτικὸν σχολεῖον διὰ τοῦ κυκλικοῦ ἡμῶν συστήματος, ὕπερ πανταχοῦ σχεδὸν εἶνε εἰσηγμένον, ἰδίᾳ εἰς τὸ γλωσσικὸν μάθημα καὶ εἰς τὴν Ἀριθμητικὴν, θὰ προσπαθῶμεν νὰ ἱκανοποιήσωμεν τοὺς τε διδασκάλους τῶν πόλεων καὶ τῶν μικρῶν δήμων, εἴτινες οὐκ ὀλίγοι εἶνε ἐν Ἑλλάδι καὶ ἐξωτερικῶ. Ἡ ἀδικία ἧτις προσγίγνεται εἰς τὰ δυστυχεῖς τέκνα τῶν χωρικῶν δὲν μᾶς διαφεύγει. Ὁ λαὸς τῆς Ἑλλάδος, ἐὰν εἶνε ἀγράμματος καὶ ἀγνοῇ τὰ στοιχειώδη πράγματα, τοῦτο τὸ ὀφείλει εἰς τὸ ἐκπαιδευτικὸν ἡμῶν σύστημα τόσον, ὅσον καὶ εἰς τὴν κακὴν ἐφαρμογὴν· ὁ διδάσκαλος, ὁ ἀναλαθὼν νὰ διδάξῃ εἰς τινὰ μικρὸν δῆμον, πρέπει νὰ θεωρῇ τὸν χρόνον τῆς φοιτήσεως τοῦ παιδὸς τοῦ χωρικοῦ σπουδαιότατον χρῆμα· νὰ μὴ ὑπολογίζῃ φοίτησιν διετῆ τριετῆ ἢ τετραετῆ· νὰ ὑποθέτῃ ὅτι ὁ χωρικός ἀμέσως τὸ ἔτος ἐκεῖνο θὰ ἀποσύρῃ τὸ τέκνον του ὅπως καὶ συμβαίνει οὐ μόνον παρ' ἡμῖν ἀλλὰ καὶ παρὰ κράτεσιν ὅπου εἶνε εἰσηγμένους ὑποχρεωτικός ὁ νόμος τῆς κατωτέρας παιδείσεως· δι' αὐτὸ πρέπει, τὰ οὐσιώδη, τὰ ἀπολύτως ἀναγκαῖα νὰ παρέχῃ ἀποσκορακίζων πάντα σχολαστικὸν ὄρον καὶ κανόνα· τοιαύτην ὕλην θὰ παρέχῃ ταῖς νηπιαγωγοῖς καὶ διδασκάλους δ' α' κύκλος· ὁ β') κύκλος θὰ περιέχῃ ὕλην διδακτικὴν ἀναφερομένην εἰς τὴν β' καὶ γ' τάξιν ποῦ μὲν χωριζομένην ποῦ δὲ ἠνωμένην καὶ ὁ γ' κύκλος θὰ περιλαμβάνῃ τὴν δ' τάξιν ὁ αὐτὸς μὲν μὲ τὸν β' ἀλλ' ἐκτενέστερον· ὁ δ' κύκλος θὰ περιέχῃ τὴν ὕλην διὰ τὴν ε' καὶ ζ' τάξιν τοῦ ἀστικοῦ σχολείου εὐρύτερον τοῦ γ'. Καὶ εἰς ἕκαστον μὲν κύκλον τοῦ γλωσσικοῦ μαθήματος θὰ διακρίνωμεν τέσσαρά τινα· α) τὰς ἀπὸ στόματος γλωσσικὰς ἀσκήσεις (κλίσεις ρημάτων μετὰ κατηγορουμένων καὶ ὑποκειμένων, μετ' ἀντικειμένων, μετὰ προσδιορισμῶν, β) τὰς κυρίως γραμματικὰς ἀσκήσεις (εὗρεσις παραδειγμάτων ὑπὸ αὐτῶν τῶν μαθητῶν—σχηματισμοὶ προτάσεων ἐκ τῶν παραδειγμάτων—συμπληρώσεις διορθώσεις καὶ πάντα δι' αὐτεργείας τοῦ μαθητοῦ, γ) τὰ κυρίως ὀρθογραφικὰ γυμνάσματα τὰ ἐκ τῶν γραμματικῶν ἀσκήσεων ἀπορρέοντα, δ) τὰς συνδετικὰς ἀσκήσεις (θέματα, συμπληρώσεις, ἐλλείψεις, συνώνυμα, ὁμώνυμα, ἐναντία, περιγραφὰς, περιλήψεις, ἐκθέσεις, ἐπιστολάς)· ποῦ δὲ καὶ τεμάχια θὰ ἀναλύονται καὶ θὰ ἐρμηνεύονται. Εἰς ἕκαστον δὲ κύκλον Ἀριθμητικῆς θὰ διακρίνωμεν τὴν ἀπὸ στόματος λογιστικὴν καὶ τὴν ἐγγραφον λογιστικὴν, τὴν γεωμετρίαν, τὴν καταστιχογραφίαν τὸ πλείστον ἐφηρμοσμένην εἰς προβλήματα εἰλημμένα ἐκ τοῦ πρακτικοῦ βίου. Ἐκ δὲ τῶν θετικῶν καὶ φυσικῶν ἐπιστημῶν θὰ δίδωμεν πρότυπα μαθήματα τῆς φυσικῆς, φυσικῆς ἱστορίας, γεωργίας, ὑγιεινῆς, οἰκονομίας, κοσμογραφίας καὶ χημείας· ἀφοῦ ἡ χώρα ἡμῶν, ὡς καὶ ὑφ' ἡμῶν αὐτῶν καὶ τῶν ξένων δημολογεῖται, ἐγκλείει ὕλικόν πλοῦτον ἀνεκμετάλλευτον ὑπὸ ἔσποιν γεωργίας, ἐμπορίου, βιομηχανίας, μεταλλείας κλπ. ἐφ' οὗ θὰ στηριχθῇ ἡ οἰκονομικὴ εὐεξία, εὐημερία καὶ ἡ ἐπὶ τὰ πρόσω πορεία τοῦ ἔθνους, διατί

καὶ ἡμεῖς ἐπὶ τέλους νὰ μὴ ἐξεγείρωμεν ἐνωρὶς εἰς τὰς ἀπαλὰς τῶν παιδῶν ψυχὰς τὸ διαφέρον καὶ τὴν πρὸς αὐτὰ κλίσιν; Ἐκ δὲ τῶν ἱστορικῶν μαθημάτων, καὶ Γεωγραφίαν θὰ δίδωμεν ποῦ μὲν περιλήψεις, ποῦ δὲ ἱστορίδια, καὶ περιγραφάς· ἀπὸ τοῦ ἐπομένου καὶ τρίτου ἰδίως ἀρχεται τὸ πρόγραμμά μας.

Τὸ δὲ τρίτον μέρος θὰ περιέχῃ ποικίλας σχετικὰς εἰδήσεις ἀφορώσας ὑποθέσεις σχολειακὰς καὶ διδασκαλικὰς, βιβλιογραφίαν καὶ ἐν γένει πᾶσαν τὴν παρ' ἡμῖν κίνησιν τῆς στοιχειώδους παιδείσεως.

Οὕτω διὰ τοῦ περιοδικοῦ ἡμῶν ἐλπίζομεν νὰ δώσωμεν νέαν κίνησιν, νέαν ζωὴν, εἰς τὴν δημοτικὴν ἡμῶν ἐκπαίδευσιν, ἐξ ἧς ἐξαρτῶνται αἱ ἐλπίδες τοῦ ἔθνους. Δι' αὐτοῦ ἐλπίζομεν νὰ συνδέσωμεν πρὸς ἀρτίαν καὶ πλήρη διαπαιδαγώγησιν τῶν παιδῶν ἡμῶν τοὺς τρεῖς οὐσιώδεις παράγοντας τῆς ἀγωγῆς, τὴν ἐκκλησίαν, τὸ σχολεῖον καὶ τὴν οἰκογένειαν, ἔχοντες ὑπ' ὄψει τὸ τοῦ μεγάλου γάλλου ὑπουργοῦ Guizot ὅστις γράφων πρὸς τοὺς διδασκάλους ἔλεγεν :

« Ἡ ἠθικὴ ἀνατροφή, ἧ προσφιλεῖς μου φίλοι, τῶν παιδῶν παρ' ἡμῶν ἐξαρτᾶται. Ἐκάστη οἰκογένεια ἐμπιστευμένη εἰς ὑμᾶς τὸ παιδίον τῆς, ἀπαιτεῖ νὰ τὸ καταστήσητε τίμιον ἄνδρα, ἢ δὲ πατρίς χρηστὸν καὶ καλὸν πολίτην· συνεργάσθητε καὶ μετὰ τῶν ἱερέων· καὶ οἱ δύο ἔχετε ὑψηλὸν προορισμόν· εἴθε περιβεβλημένοι μὲ κῦρος ἠθικόν. Ἐκ τῆς ἐμπιστοσύνης καὶ τῶν δύο ὑμῶν ἔχουσιν ἀνάγκη ἢ οἰκογένεια καὶ ἢ πολιτεία». Ἀνάγκη τέλος νὰ συναισθανθῶσι καὶ οἱ ἱερεῖς καὶ διδασκαλοὶ καὶ γονεῖς ὅτι πρέπει νὰ συνεργασθῶσι, νὰ παρασκευασθῶσι καλῶς εἰς τὸ μέγα καὶ ἱερόν ἔργον τῆς ἀγωγῆς καὶ διδασκαλίας τῶν τρυφερῶν βλαστῶν τοῦ ἔθνους ἡμῶν· ἐν ὅσῳ δὲ δὲν θὰ φροντίζωσι νὰ παρορυσιάζωνται πρὸ τῶν παιδῶν καὶ οἱ τρεῖς ὡς ὁ δαίμων ἐκεῖνος Περικλῆς, ὁπόταν ἐνώπιον τοῦ Ἀθηναϊκοῦ λαοῦ ὠμίλει *παρεσκευασμένος καὶ προσευχόμενος* μὴ ἐκφύγῃ *ἀπρεπῆς τις λόγος καὶ φράσις*, ἐν ὅσῳ οἱ ἱερεῖς καὶ διδασκαλοὶ δὲν τάσσονται ὑπὸ τῆς πολιτείας εἰς οἷον ἐμπρέπει τιμητικὴν θέσιν, ἀλλὰ καὶ δὲν τάσσουν ἐαυτοὺς διὰ παρασκευῆς καὶ μορφώσεως εἰς τοιαύτην θέσιν, ἀλλὰ δυστυχῶς καὶ ὀλεθρίως περιφρονοῦνται ὡς οἱ ἔσχατοι τῶν ἀνθρώπων, ἅς μὴ ἀναμένωμεν ἔθνος βυθίζον πρὸς τὰ πρόσω, ἔθνος ἀληθῶς ἐκπεπολιτισμένον, ἀλλ' ἔθνος καρκινωβατοῦν, ὀπισθοχωροῦν, φθίνον, καταστρεφόμενον.

Ἡ «Παίδεια» ἀποβλέπουσα εἰς τὴν ὑψηλὸν σκοπὸν ὃν ἀνέλαβε δὲν θὰ φεισθῆ οὔτε πόνου, οὔτε δαπάνης, ἐν ὅσῳ βεβαίως ὑπάρχει, ἵν' ἀνταποκριθῆ πρὸς τὸ πρόγραμμα ὅπερ ἐχάραξεν, ἀναπτύσσουσα καὶ συζητοῦσα τὰ συντελοῦντα εἰς τὸν σκοπὸν αὐτῆς, ζητοῦσα καὶ τὴν γνώμην τῶν ἀρμοδίων ἐπὶ τῶν ἀπασχολούτων τὴν ἐθνικὴν ἡμῶν παιδείαν ζητημάτων, συσφίγγουσα πρὸς τοὺς καὶ ἐνδυναμοῦσα καὶ ἐνθαρρύνουσα εἰς τὸ ἔργον αὐτῶν τοὺς σπουδαιοτέρους παράγοντας τῆς ἀγωγῆς.

Τοιοῦτος ὁ ὑψηλὸς προορισμὸς τῆς «Παιδείας». Νομίζομεν ὅτι πᾶς ὅστις θέλει νὰ ἴδῃ τὴν κατάστασιν

τοῦ ἔθνους βελτιουμένην, τὰ δὲ τέκνα του καὶ τοὺς συμπολίτας ἀληθῶς μεμορφωμένους καὶ χρηστοὺς θὰ θεωρήσῃ ὅτι εὐγενὲς ἔργον ἀναλαμβάνει ὑποστηρίζων διὰ μικρᾶς δαπάνης 8 ἐπὶ πλέον δραχμῶν τὸ ἔτος, τὸ περιοδικὸν τοῦτο.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

Α'.

ΓΕΝΙΚΗ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ

ΕΚ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΗΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ

Παιδεία.—Παιδαγωγός.—Locke —Περὶ ἀνατροφῆς τῶν παιδῶν.—Φυσικὴ ἀγωγή.—Ἠθικὴ ἀγωγή.—Πνευματικὴ ἀγωγή.

Οἱ πρόγονοι ἡμῶν τὸν διδάσκαλον ὠνόμαζον *παιδαγωγόν*, καὶ τὸ ἔργον αὐτοῦ *παιδείαν* ἢ *παιδὸς ἀγωγὴν* ἢ *παιδαγωγίαν*.

Τὸ ἔργον τῆς διαπαιδαγωγήσεως ἀνέκαθεν ἐθεωρεῖτο ὡς ἐν τῶν δυσχερεστάτων, δι' αὐτὸ πολλοὶ σποραδικῶς ἔγραψαν περὶ τούτου, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, ἀπὸ τοῦ Πλάτωνος καὶ Ἀριστοτέλους μέχρι τοῦ Καντίου, καὶ ἀπὸ τοῦ Montaigne μέχρι τοῦ Πισταλότου, καὶ ἀπὸ τῆς Mme Maitenon μέχρι τῆς Miss Edgenorth.

Ἄνδρες θέλοντες νὰ προαγάγῃσι τὴν παιδαγωγικὴν εἰς ἐπιστήμην, τὰς γνώμας τῶν φιλοσόφων καὶ παιδαγωγῶν φιλοτίμως ἐργασθέντες συνέλεξαν καὶ συνεζήτησαν· πλὴν δυστυχῶς παρετηρήθη δτι πάντα τὰ ὑπ' αὐτῶν γεγραμμένα, ὡς συμβουλαὶ μᾶλλον ἢ ὡς ἀρχαὶ δύνανται νὰ ληφθῶσι. Τούτου ἕνεκα ἀτελῆς περὶ παιδαγωγικῆς ἐμορφώθη γνώμη, καὶ ἀτελῆς αὐτῆς ἐφαρμογὴ ἐγένετο ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας. Ἐκ τῶν γνωμῶν τούτων τῶν ἀρχαίων φιλοσόφων μετὰ μελέτην ἐμβριθῆ καὶ μετὰ πειράματα διηνεκῆ ἐμόρφωσαν τὴν παιδαγωγικὴν εἰς ἀληθῆ ἐπιστήμην, ἐπιδιώκουσαν τὴν φυσικὴν, πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ παιδός, εἰς ἣν οἱ σημερινοὶ δίδουσι τόσην σπουδαιότητα, ὥστε αὐτὴ νὰ κατέχη, οἷον θέσιν κατεῖχε κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας ἡ *θεολογία*.

Τὰς ἀρχὰς ταύτας τῶν νεωτέρων φιλοσόφων καὶ παιδαγωγῶν θ' ἀναπτύξωμεν καὶ ἡμεῖς, ἀναλύοντες ἐν συνόψει τὰ μᾶλλον κινοῦντα τὸ ἐνδιαφέρον συγγραμματα αὐτῶν.

Καὶ ἰδοὺ ἀμέσως ἀρχίζομεν τὴν ἀνάλυσιν τοῦ συγγραμματος τοῦ μεγάλου νεωτέρου φιλοσόφου Ἀγγλοῦ Locke, τοῦ ὁποίου αἱ λαμπραὶ ἀρχαὶ ἐξήσκησαν καὶ σήμερον ἐτι ἐξασκοῦσι μεγάλην ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς ἀνθρωπότητος. Πρὶν ἢ ὁμῶς προβῶμεν εἰς τὴν ἀνάλυσιν ταύτην, θεωροῦμεν καλὸν νὰ προτάξωμεν τινα περὶ τοῦ βίου τοῦ ἀνδρός τούτου.

Ὁ Λώκκε (Locke) ἐζήσθη κατὰ τὰ ἔτη 1632—1704, ἐνησχολήθη δὲ περισσότερον παντός ἄλλου

εἰς τὴν παιδαγωγικὴν διαπρέψας ὡς φιλόσοφος· καὶ παιδαγωγός.

Γεννηθεὶς εἰς τὴν Wrington πλησίον τῆς Βριστόλης, ἐγένετο κατ' ἀρχὰς μαθητῆς τῆς ἐν Westminster σχολῆς, εἶτα δὲ σπουδάζας εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Ὁξφόρτης ἐγένετο ἐγκρατῆς τῶν ἀρχαίων γλωσσῶν καὶ τῆς ἱατρικῆς. Καταλαβὼν ἔδραν καθηγητοῦ ἐν τῷ αὐτῷ πανεπιστημίῳ, μετὰ τινα χρόνον ἀνέλαβε καθήκοντα διπλωματικὰ ἐν Βερολίῳ. Εἶτα συνδεθεὶς διὰ φιλίας στενῆς μετὰ τοῦ κόμητος τῆς Schafsternburg καὶ ἀναλαβὼν τὴν διαπαιδαγώγησιν τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἐγγόνου τοῦ κόμητος διαδοχικῶς, εὔρε τὴν κατάλληλον τότε εὐκαιρίαν νὰ ἐξακριβώσῃ ἐμπειρικῶς καὶ πειραματικῶς τὰς σκέψεις του ἅς εἶχε συγκεντρωμένας καὶ ἐγκεκλεισμένας εἰς ὕλην παιδαγωγικὴν. Μετὰ τινα δὲ χρόνον ἐδημοσίευσεν τὸ πολυκροτον ἔργον του «*σκέψεις τιτὰς περὶ τῆς ἀνατροφῆς*».

Τοῦτο διαιρεῖται εἰς 27 κεφάλαια, ἐν εἰς τρία οὐσιώδη μέρη διακρίνονται. Τὸ πρῶτον μέρος περιλαμβάνει ἐν κεφάλαιον, ἀναφερόμενον εἰς τὴν *φυσικὴν ἀγωγήν*. Τὸ δεῦτερον περιλαμβάνει εἴκοσι κεφάλαια, ἀναφερόμενα εἰς τὴν *ἠθικὴν ἀγωγήν*, καὶ τὸ τρίτον τέσσαρα κεφάλαια, εἰς τὴν *πνευματικὴν ἀγωγήν*.

Τὸ ἔργον ἀρχεται διὰ τοιοῦτου προοιμίου.

«*Νοῦς (ἢ ψυχή) ὕγιῃς ἐν σώματι ὕγιει*, (τὸ γνωστὸν στωϊκὸν ρητόν). Οὗτος εἶνε ὁ βραχὺς ἀλλὰ πλήρης ὁρισμὸς τῆς εὐτυχίας τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ.»

Ἀφοῦ οὕτως ἐδήλωσε τὴν σπουδαιότητα τῆς *φυσικῆς ἀνατροφῆς* ἐν τῇ παιδαγωγίᾳ ὁ Locke προσθετεῖ οὐχὶ βεβαίως ἀνευ ὑπερβολῆς. «*Ἡ ἀγωγή καθιστᾶ τὴν διακρίσιν μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων*» μὴ λαμβάνων ὑπ' ὄψει δεξιότητα καὶ δῶρα φυσικά, τοῦ σώματος, τοῦ πνεύματος, καὶ τῆς καρδίας, καὶ τῆς ἀνισότητος μεταξὺ τῶν ἀτόμων.

Εἶτα ὀρίζει τοὺς κανόνας καθ' οὓς ὀφείλει ὁ παῖς νὰ διατρέξῃ πρὸς ἀνάπτυξιν καὶ ἐνίσχυσιν τοῦ σώματος. Ἀναφέρονται δὲ οὗτοι, *εἰς τὴν ὑγίειαν, εἰς τὴν θερμότητα καὶ τὸ ψῦχος, εἰς τὸν ἀέρα, εἰς τὴν τροφήν, εἰς τὰ ἐνδύματα, εἰς τὴν ἀνάπαισιν, εἰς τὰ ποτά, εἰς τὰ ὄψαρικὰ, εἰς τὸν ὕπνον*, καὶ ἐν γένει *εἰς τὴν διαίταν*.

Ὁ αὐτὸς κατόπιν ἀνακεφαλαιοῖ ἐν ὀλίγοις αὐτοὺς ὡς ἐξῆς. «*Πάντα ταῦτα δύνανται νὰ ὑπαχθῶσι εἰς μικρὸν ἀριθμὸν κανόνων, οὓς εὐκόλως δύναται τις νὰ συναγάγῃ: Πολὺν ἀέρα, πολλὴν ἀσκησιν, πολὺν ὕπνον, διαίταν ἀπλήν, οἶνον καὶ πνευματῶδη ποτὰ οὐδέποτε, μικρὸν ἢ οὐδὲν φάρμακον, ἐνδύματα μῆτε στενὰ, μῆτε παχέα καὶ θερμά, τέλος ἡ ἀπαραίτητος ἐξὶς τοῦ νὰ κρατῶσι τοὺς πόδας καὶ τὴν κεφαλὴν πάντοτε γυμνά, νὰ πλύνωνται οἱ πόδες πάντοτε εἰς ὕδωρ ψυχρὸν καὶ νὰ ἐκτίθενται εἰς ὑγρασίας*». Ἐν τέλει, λέγει. ὅτι πάντες ἀνεξαίρετως οἱ ἄνθρωποι ὀφείλουσι ν' ἀνατρέφωσι τὰ τέκνα των ὡς οἱ χωρικοὶ, ἢ τοῦλάχιστον νὰ πλησιάζῃ ἡ ἀνατροφή αὐτῶν πρὸς τὴν τῶν χωρικῶν.

Τὰς ἀρχὰς ταύτας τῆς *φυσικῆς ἀγωγῆς* τοῦ μεγάλου φιλοσόφου καὶ *ιατροῦ*, ἀφίνομεν εἰς τοὺς ἀναγνώστας ἡμῶν νὰ κρίνωσι κατὰ πόσον εἶνε πραγματοποιήσιμοι καὶ τελεσφόροι διὰ τὸ ἔθνος ἡμῶν. Ἐὰν εἶνε *ὀφέλιμον* οἰκογενεῖά τις ν' ἀνατρέφῃ τὰ τέκνα τῆς τοιοιουτρόπως ἢ ὄχι.

Ἐὰν ἐξετάσωμεν κατὰ βᾶθος αὐτάς, θὰ τὰς εὔρωμεν καθ' ὀλοκληρίαν συμφώνους πρὸς τὰς ἀρχὰς τῶν προγόνων ἡμῶν. Πολλὰ ἐξ αὐτῶν φαίνονται ἀληθῶς στωϊκὰ, παράδοξοι καὶ λίαν ἀσύμφωνοι πρὸς τὸν νῦν κόσμον, ἀλλ' ἐνθυμηθῶμεν ὅτι οἱ πατέρες ἡμῶν μόνον διότι ἠκολούθησαν τὰς πλείστας τῶν προγεγραμμένων τούτων ἀρχῶν, ἀπέλαυον ὑγείας ἀσφαλῆς, σώματα ἀνέδειξαν εὔρωστα καὶ βωμαλέα, καὶ σθένος σωματικὸν καὶ ψυχικὸν ἀκατάβλητον.

Κατὰ ταῦτα προκύπτουσιν αἱ ἐξῆς παρατηρήσεις περὶ τῆς σημερινῆς ἡμῶν ἀνατροφῆς.—*Κακῶς πράττουσιν ὅσοι τῶν γονέων περιορίζουσι τὰς ἀσκήσεις καὶ τὰ παιγνίδια τῶν τέκνων των· κακῶς πράττουσιν ὅσοι τὰ ἐξεγείρουσι λίαν πρῶτῃ λησμονοῦντες τὴν παροιμίαν, «ὁ ὕπνος τρέφει μάγουλα»· κακίστα δὲ πράττουσιν ὅσοι ἐκακοσυνείθισαν τὰ τέκνα των νὰ φέρωσιν ἕνα σωρὸν φορέματα κατὰ τὸν χειμῶνα. Οἱ διδάσκαλοι δέον ἐνωρὶς νὰ κάμωσι τὰς παρατηρήσεις ταύτας εἰς τοὺς γονεῖς: — **Συνηθίσατε ἐνωρὶς τὰ τέκνα σας εἰς τὴν λιτότητα καὶ εἰς τὸν φυσικὸν βίον, ἂν θέλητε νὰ μὴ ἀκούητε ἀρὰς ἡμέραν τινὰ· εἰς κόρακας δὲ ἀποστείλατε τὴν ξένην καὶ ὀθνεῖαν ἀνατροφὴν, ἣτις ὑποσκάπτουσα τὴν ὑγείαν τῶν τέκνων σας, ὑποσκάπτει τὴν ὑγείαν καὶ εὐρωστίαν αὐτοῦ τοῦ ἔθνους, παρασκευάζουσα δυστυχήματα ἀνεπανόρθωτα εἰς αὐτό.***

(Ἐπεταὶ συνέχεια περὶ ἠθικῆς ἀγωγῆς).

Β'.

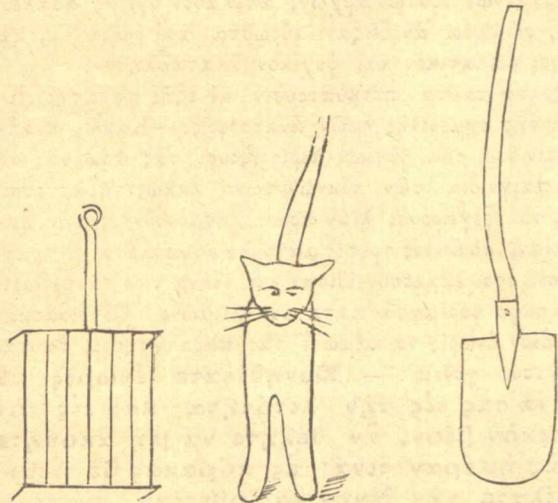
ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ

Ἡ ΠΡΩΤΗ ΑΣΚΗΣΙΣ ΠΡΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΝ
ΣΧΗΜΑΤΙΚΗ ἢ ΖΩΓΡΑΦΟΥΣΑ ΙΧΝΟΓΡΑΦΙΑ

Γονεῖς καὶ διδασκάλοι, θέλετε νὰ κεντήσητε ἐνωρὶς τὴν πρὸς τὴν ἐργασίαν ὀρεξιν τῶν μικρῶν σας; Ἀκολουθήσατε μέθοδον, ἣτις πρὸ πολλοῦ εἰσήχθη εἰς τὰς σχολεῖα τῆς Ἀμερικῆς καὶ ἀλλαχοῦ, καὶ τῆς ὁποίας τ' ἀποτελέσματα ὑπῆρξαν λίαν εὐχάριστα.

Ἀφοῦ παρουσιάσθη ἀντικείμενόν τι, τὸ ὁποῖον πολὺ συχνὰ ὑποπίπτει εἰς τὰς αἰσθήσεις τοῦ παιδός, κάμετε μικρὸν τινα διάλογον ἐπ' αὐτοῦ, δι' οὗ καὶ τὴν γλῶσσαν τοῦ παιδός θὰ διορθώσητε, καὶ τινα ἐκ τῆς πραγματογνωσίας ἀσυνειδήτως θὰ τὸ διδάξητε. Πρόκειται λ. χ. περὶ τῆς λέξεως *ἐσχάρας* τὴν ὁποίαν

βλέπει συχνά εις τὸ μαγειρεῖον. Ἐρωτᾷ ἀφελῶς ἢ μῆτηρ δεικνύουσα τὴν εἰκόνα. Μπορεῖς Κωστάκη νὰ μαγεύσης τί παριστάνει αὐτὴ ἢ εἰκὼν ἐδῶ; Ὁ μικρὸς θ' ἀπαντήσῃ με μίαν λέξιν· ἀλλ' ἢ μῆτηρ ἢ ἢ νηπιαγωγὸς θὰ ἐπιμείνῃ νὰ ἐπικναλάβῃ δλόκληρον τὴν φράσιν, διότι τοῦτο συνειθίζει τὸν μικρὸν νὰ ὁμιλῇ. Καὶ τίς ἔκαμε Κωστάκη τὴν ἐσχάραν; Ὁ μικρὸς θ' ἀπαντήσῃ με μίαν λέξιν, ἐὰν θὰ γνωρίζῃ τὴν λέξιν, σιδηρουργός. Οὕτω ὁ παῖς θὰ μάθῃ τὴν λέξιν σιδηρουργός. Τοιαῦτα μαθήματα θ' ἀναπτύξωμεν εἰς τὸ οἰκεῖον μέρος.

Ἦδη πρόκειται περὶ τῆς σχηματικῆς ἰχνογραφίας. Μετὰ τὸν μικρὸν διάλογον θὰ σχεδιαγραφῆσθαι ὁ παιδαγωγὸς τὸ ἀντικείμενον καὶ θὰ δώσῃ καὶ εἰς τὸν μικρὸν παῖδα ἢ εἰς τὴν μικρὰν τὸ ἀβάκιον (πλάκα) τὸ ὁποῖον νὰ εἶνε ῥιγωμένον, ἢ καὶ ἀρρίγωτον νὰ τὸ σχεδιαγραφῆσθαι. Τὸ αὐτὸ θὰ κάμῃ καὶ διὰ τὰ λοιπὰ ἀντικείμενα. Βεβαίως κατ' ἀρχὰς δὲν πρέπει νὰ περιμεινωμεν μεγάλα πράγματα, ἀλλ' ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον θὰ μᾶ; ἐκπλήξῃ εἶνε ἢ ἐπιμονὴ τοῦ μικροῦ ἢ τῆς μικρᾶς διὰ νὰ τὸ ἐκτελέσῃ ὅσον τὸ δυνατόν καλλίτερον.

Τὸ σύστημα τοῦτο ἔχει μεγάλα τὰ πλεονεκτήματα. Δι' αὐτοῦ εὐρίσκει μέσον ὁ διδάσκων καὶ νὰ τὰ διδάξῃ καὶ νὰ τὰ κάμῃ νὰ ἀγαπήσῃ τὴν ἐργασίαν. Θὰ θαυμάσητε τὴν ἐπιμονὴν τοῦ μικροῦ παιδὸς τὸ ἐδοκίμασα καὶ τὸ ἐγνώρισχ ἐκ πείρας. Ἄλλως καὶ τὰ μεγαλείτερα πνεύματα, οἱ μεγαλείτεροι ζωγράφοι ἐνησχολήθησαν εἰς τὸ νὰ ἐκφράσωσι τὰς σκέψεις των διὰ τοιοῦτου συστήματος, δηλ. διὰ γραμμῶν Ὁ Μιχαὴλ Ἄγγελος εἰς τὸ τέλος τοῦ βίου του δὲν ἐζωγράφει πλέον ἀλλ' ἐξεικονίζετο ἀφορῶν παραστάσεις διὰ ἀπλοστατων σχημάτων. Ὁ Reganey εἰς τὸ τελευταῖόν του ἔργον περὶ ἰχνογραφίας ἐν Ἀμερικῇ καὶ ὁ G. Buisson ἐπιθεωρητὴς ἐν Φιλανθρωπία τῆς Ἀμερικῆς, συνιστῶσιν ὡς πρῶτην βαθμίδα τῆς διδασκαλίας τοῦ μαθηματος τῆς χειροτεχνίας τὴν τοιαύτην ἀπλὴν ἰχνογραφίαν. Ἀμφότεροι σημειοῦσι τ' ἀποτελέσματα τῆς

μεθόδου ταύτης, τῆς συνθετικῆς, ὡς τὴν ὀνομάζουσι, λαμπρά.

(Ἐπεται συνέχεια)

Γ'.

Ζήτημα παιδαγωγικόν.—Πρέπει νὰ διδῆται ἐργασία γραφικὴ κατ' οἶκον εἰς τοὺς μαθητὰς τοῦ τετραταξίου σχολείου; Ἐὰν εἶνε ἀνάγκη νὰ δοθῇ, ὁποῖα τις πρέπει αὕτη νὰ εἶνε καὶ πόση εἰς ἐκάστην τάξιν.

Σημ. Τὸ ζήτημα τοῦτο μετὰ ἓνα μῆνα θὰ τὸ διαπραγματευθῶμεν. Ἀναμένομεν ἐκθέσεις τῶν διδασκάλων καὶ διδασκαλισσῶν. Ἄς ἔχωσιν ὑπ' ὄψιν ὅλα τὰ εἶδη τῶν σχολείων, μονατάξια διτάξια κ. τ. λ.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ

Α'.

ἨΘΙΚΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ

Πρόγραμμα ἠθικῆς διδασκαλίας. Ἡ οἰκογένεια.

Τὸ μάθημα τοῦτο θεωρεῖται σπουδαιότατον· εἶνε ἡ βάση καὶ ἡ κρηπίς ὅλων τῶν μαθημάτων. Ἐνεκα τοῦ στενοῦ τοῦ χώρου ἐκάστου φύλλου, ὅπερ κατ' ἀνάγκην ὠφελείας πρέπει νὰ περιέχῃ ὕλην καὶ ἐξ ἄλλων μαθημάτων τῆς παιδαγωγικῆς, θὰ εἰπώμεν σήμερον περιεκτικὰ τινα περὶ τοῦ σπουδαιότατου τούτου τῶν μαθημάτων τῆς ἠθικῆς διδασκαλίας ἐπιφυλασσόμενοι νὰ ἐπανελέθωμεν καὶ εἰς πολλὰ τῶν ἐπομένων φύλλων ἐκτενέστερον καὶ ἀναλυτικώτερον.

Ἡ ἠθικὴ διδασκαλία βάζει δύο μεγάλας χριστιανικὰς ἀρετάς. Ὁ σὺ μισεῖς ἐτέρω μὴ ποιήσης καὶ ὁ ἐὰν θέλητε ἵνα ποιῶσιν ἡμῖν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς ὁμοίως.

Τὸ πρόγραμμα τῆς ὕλης τῆς ἠθικῆς διδασκαλίας, ἀπὸ τῆς νηπιακῆς μέχρι τῆς ἀνωτάτης ἐκτῆς ἢ ἐβδόμης τάξεως εἶνε σχεδὸν τὸ αὐτό. Δυναμέθα καὶ ἡμεῖς ἐνταῦθα νὰ τὸ συνοψίσωμεν διὰ τῶν ἐπομένων.

Τὰ πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τοὺς γονεῖς καθήκοντα, (ὁ παῖς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ὁ παῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ). Καθήκοντα πρὸς τὸν κληρὸν πρὸς τοὺς ἀδελφούς, πρὸς τοὺς συγγενεῖς, πρὸς τοὺς ὑπηρέτας. Καθήκοντα πρὸς τοὺς διδασκάλους καὶ συμμαθητὰς. (Ὁ παῖς ἐν τῇ σχολῇ· ἀκρίβεια, εὐπείθεια, κοσμιότης ἐργασία). Καθήκοντα πρὸς τὴν πατρίδα, πρὸς τὴν κοινωνίαν. (Ὁ παῖς ἐν τῇ κοινωνίᾳ· πατρίς, φόρος, ὑποχρεώσεις, προτερήματα, ἐλαττώματα, καθαριότης, σωφροσύνη, ἐγκράτεια, λαιμαργία. Δι' φυσικὰ ἀσκήσεις, ἐργασία, οἰκονομία, τάξις, παιδιὰ, συναναστροφή, ἀνοσιεῖα, φιλοδοξία, εὐγένεια, συμπεριφορά). Καθήκοντα συμπα-

θείας πρὸς τοὺς πάσχοντα καὶ ἀναπήρους, πρὸς τὰ ζῶα κτλ.

Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ὕλης διὰ μὲν τὰς μικρὰς τάξεις σχηματίζουσιν οἱ διδάσκαλοι μικρὰ διηγημάτια εἰλημμένα ἐκ τοῦ πρακτικοῦ βίου καὶ ἐκ τοῦ κόσμου τῶν παιδικῶν παραστάσεων, ὡς καὶ καταλλήλους μύθους ἐξ ὧν νὰ δύνανται νὰ ἐξαχθῶσι ἀπλᾶ καὶ ὠφέλιμα συμπεράσματα. Ἄξιον σημειώσεως εἶνε καὶ τοῦτο ὅτι κατὰ τὰς δύο τούλαχιστον τάξεις, τὰς κατωτέρας, δὲν κρίνουσιν ὡς κατάλληλα πολλὰ ἐκ τῶν ἱστορημάτων τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ἀκολουθοῦντες τὰς γνώμας πολλῶν νεωτέρων παιδαγωγικῶν φιλοσόφων (οἵτινες βεβαίως στηρίζονται εἰς τὰς ἀρχὰς τῶν προγόνων μας), ὅτι μόνον τὸ καλὸν καὶ ἀγαθὸν πρέπει νὰ παρουσιάζηται ὑπὸ τὰς ὄψεις τοῦ παιδός. Ἐριδες, πωλήσεις ἀδελφῶν, ἀδελφοκτονίαι, καὶ ἐν γένει πάθη καὶ ἐγκλήματα πρέπει ἐν τῇ σχολῇ τούλαχιστον νὰ εἶνε ἀγνωστα· ἄλλως τε, ἀφοῦ δὲν γνωρίζει τὸν γεωγραφικὸν αὐτῶν τόπον ὁ μικρὸς παῖς δὲν δύναμεθα νὰ τὸν μεταβιβάσωμεν ἀπὸ τὰς πρώτας ἡμέρας τόσοσιν μακρὰν τῆς γενεθλίου, εἰς τὴν γῆν Χαναάν, εἰς τὴν χώραν τῆς Αἰγύπτου, καὶ νὰ τὸν περιπλανήσωμεν τόσοσιν ἀστόργως.

Ἡμεῖς προτιμῶμεν διὰ πολλοὺς λόγους, εἴτινες ἐξ αὐτῆς τῆς ὀρθότητος τῶν γνώμων μας πηγάζουσιν, ὡς ὕλην τῆς ἠθικῆς διδασκαλίας κατ' ἀρχὰς τὰς συνδιαλέξεις ἐπὶ μικρῶν μύθων καὶ διηγημάτων ἐκ τοῦ παιδικοῦ κύκλου εἰλημμένων· διότι τὰ πλησίον κείμενα ἐγείρουσιν εἰς τοὺς μικροὺς παῖδας ζωηρότερον τὸ ἐνδιαφέρον, καὶ διότι διὰ τοιαύτης καὶ μόνης ὕλης δύναμεθα νὰ ἐπιτύχωμεν τὴν λεγομένην συγκέντρωσιν τῶν μαθημάτων ἐν τῷ προγράμματι, καὶ τὴν γλωσσικὴν τοῦ παιδὸς μόρφωσιν, ὡς κατωτέρω θὰ καταδείξωμεν. Διὰ τῶν διηγημάτων καὶ συνδιαλέξεων δύναται ὁ παῖς νὰ ἔχῃ τοιαύτην γλωσσικὴν ποικιλίαν, οἷον δὲν εὐρίσκει εἰς τὴν θρησκευτικὴν, ὅπως ἀκατάληπτον οὖσαν διὰ τοιαύτην ἡλικίαν καὶ κακῶς δριζομένην ἐν τῷ προγράμματι. Ἡ ὕλη τῶν διηγημάτων θὰ χρησιμεύσῃ ὡς βᾶσις τῶν λοιπῶν μαθημάτων τῆς πραγματογνωσίας, τῶν γλωσσικῶν ἀσκήσεων καὶ τῆς ἀριθμητικῆς.

Τοῦτ' αὐτὸ γίνεται καὶ εἰς τὰς μεγάλας τάξεις. Τὰ διηγήματα εἶνε εἰλημμένα ἄλλα μὲν ἐκ τῆς ἱεραῆς ἱστορίας, πολλὰ δ' ἐκ τῆς ἱστορίας καὶ πλεῖστα ἐκ τῆς συγχρόνου ἱστορίας καὶ τῶν διακεκριμένων ἀνδρῶν τοῦ τόπου.

Ἀνάπτυξις τῆς ὕλης κατὰ τμήματα μηνιαία.

Ἡ κατὰ Ὀκτώβριον διδασκ. ὕλη.

(Ἡ οἰκογένεια. Καθήκοντα τῶν γονέων πρὸς τὰ τέκνα. Καθήκοντα τέκνων πρὸς τοὺς γονεῖς.

Α' τάξις. Θέλετε νὰ κάμῃτε τοὺς μαθητὰς νὰ σᾶς ἀγκῶσι; θέλετε νὰ ἐξοικειθῶσι πάραυτα πρὸς σᾶς, ὥστε νὰ ὑπακούωσιν καὶ νὰ ἐπιτύχητε λίαν ἐνωρὶς τὴν

γλωσσικὴν των ἀνάπτυξιν; ἀρχίσατέ τα διάλογον ἐκ τῶν ἐνοπιῶν τῆς οἰκογενείας των.

Π. χ. Διάλογος διδασκαλικῆς ἢ καὶ διδασκάλου. Καλῶς τοι τὸν Κωστάκη· καλὴ πορὸς σοῦ ἔγραψεν αὐτὸ τὸ ὥραϊον φορηματάκι; Καλὴ τί ὥραϊον ἔγραψα αὐτό, καὶ τί στερεόν; (Ἄφ' ἐπαναλαμβάνῃ τὰς ἀγνώστους λέξεις ὁ παιδαγωγὸς ἀσυνειδήτως δὶς, τρίς, στερεὸν στερεὸν κτλ.)

Τοιοτοτρόπως διὰ τῶν ἐρωτήσεων τοῦ τοιοῦτου εἶδους, καὶ ἐν τῇ παραδόσει, καὶ ἐν τῷ διαλείμματι, καὶ ἐν τῷ περιπάτῳ, δύναται νὰ ὑποδείξῃ ὁ παιδαγωγὸς εἰς τὸ παιδίον τοὺς κόπους καὶ τὰ ἐξοδα, τὰ ὁποῖα οἱ γονεῖς καταβάλλουσι χάριν αὐτοῦ.

Περὶ δὲ τῶν καθηκόντων τοῦ παιδὸς πρὸς τὴν οἰκογένειαν δύναται κατὰ καιρὸν νὰ ἐρωτᾷ ἓνα ἕκαστον μαθητὴν, ὁ διδάσκαλος ἢ διδασκάλισσα.—Ὁ πατέρας, ἢ μητέρα, ὁ πάππος τόσο καλὰ ποῦ σοῦ κάμουν, σὺ τί τοὺς κάμεις;—Τότε ἕκαστος μαθητὴς ἢ μαθήτρια θὰ ὑποδείξῃ τὰς ἐργασίας τὰς ὁποίας ἐκτελεῖ εἰς τὴν οἰκίαν βοηθούμενος ὑπὸ τοῦ διδασκάλου· καὶ οὕτω θὰ μάθῃ πολλὰ ἐξ ὧσιν πρέπει νὰ κάμῃ εἰς τὴν οἰκίαν, ἀναπτύσσων ἅμα καὶ τὸ γλωσσικὸν του ἰδίωμα.

Β'.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ (instruction civique)

Τὸ μάθημα τοῦτο πρὸ πολλοῦ εἰσαχθὲν εἰς τὰ στοιχειώδη σχολεῖα, σκοπὸν ἔχει νὰ διδάξῃ εἰς τοὺς μικροὺς παῖδας ἐκ τῶν ἀπλουστερων εἰς τὰ συνθετώτερα ὅσον ἀνερχόμεθα εἰς τὰς ἀνωτέρας τάξεις, τὴν διοργανώσιν, τὴν διοικητικὴν καὶ κοινοτικὴν τῆς χώρας· τὰ καθήκοντα καὶ τὰ δικαιώματα τοῦ πολίτου Ἡ σειρά τῆς ὕλης εἶνε καθ' ὅλα σχεδὸν ὁμοία πρὸς τὴν τῆς ἠθικῆς διδασκαλίας. Ἀρχεται δὲ ἀπὸ τῆς τρίτης τάξεως. Τὸ πρόγραμμα τοῦ πρώτου μηνὸς Σεπτεμβρίου ἢ Ὀκτωβρίου.—Ὁ πολίτης καὶ ὑποχρεώσεις αὐτοῦ πρὸς τὴν πατρίδα του, τὰ καλῶς ἐννοούμενα δικαιώματά του. Καθήκον τοῦ πολίτου νὰ μανθάνῃ τὰ πρῶτα γράμματα. Νόμος περὶ τούτου ὑποχρεωτικός.—

Ταῦτα ἐν τοῖς καθ' ἕκαστα θ' ἀναπτύξωμεν εἰς τὰ ἐπόμενα φύλλα.

ΤΟ ΓΛΩΣΣΙΚΟΝ ΜΑΘΗΜΑ

Γ'.

Ἡ ἐν τῇ διδασκαλίᾳ ἀποτυχία αὐτοῦ καὶ τὰ ἐκ τούτου ἐπακόλουθα.—Ἐὰν εἶνε μάθημα, εἰς ὃ ὀφείλομεν ὅλον τὸν μαρμασμόν, ὅλην τὴν καχεξίαν τῆς ὑπαρχούσης γενεᾶς, ἐὰν εἶνε μάθημα,

ὄπερ ὑπέβλεπε τὴν πρὸς τὴν ἐργασίαν ἀποστρόφην, ἐὰν εἶνε μάθημα εἰς τὸ ὀφείλομεν οὐχὶ ὀλίγας ἐθνικὰς ἀπωλείας τοῦτο εἶνε τὸ γλωσσικὸν μάθημα ἢ μᾶλλον ἢ μέθοδος ἢ ἡκολουθήσαμεν πρὸς διδασκαλίαν τῆς ὠραίας μας Ἑλληνικῆς γλώσσης: Ταῦτα δὲ λέγοντες δὲν ἐννοοῦμεν διάκρισιν δημῶδους καὶ καθαρῶδους ἀλλὰ τὸ σύστημα τῆς διδασκαλίας, ὄπερ οὔτε τὴν δημῶδη οὔτε τὴν καθαρῶδουσαν διδάσκει.

Μόλις ὁ δυστυχὴς παῖς πατήσῃ τὸν οὐδὸν τοῦ σχολείου εὐθὺς ἀρχεται ψιττακίζων ἀκατανόητους ὄρους, λέξεις, κανόνες, προτάσεις, ρητά, ποιήματα, ιστορίδια. Ἡμεῖς δὲ ἀκούοντες μεθ' ὄσης εὐχερείας ταῦτα ἐκείνος λέγει ἀγαλλόμεθα, βρυκαλιζόμενοι ὑπὸ τῆς ἰδέας ὅτι ταῦτα εἶνε μέγας θησαυρὸς διὰ τὰς περαιτέρω σπουδὰς του, μὴ ἐννοοῦντες ὅτι οἱ μαργαρίται οὗτοι εἶνε ὅμοιοι πρὸς ἐκείνους, οὗς ὁ περιπλανηθεὶς ἀραψ εὗρεν ἐν τῇ ἐρήμῳ τῆς Ἀραβίας τὴν ὥραν καθ' ἣν ἀπέθησκεν τῆς πείνης καὶ τῆς δίψης.

Καταναλίσκοντες τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ πολυτίμου ἡμῶν χρόνου, δύο ὥρας καθ' ἑκάστην, θυσιάζοντες (καὶ ἴσως ἄλλας δύο κατ' οἶκον διὰ γραφικὰς ἐργασίας) ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν, καὶ πάλιν ἐξερχόμενοι ἐκ τοῦ σχολείου δὲν εἴμεθα εἰς θέσιν δύο γραμμῶν νὰ χαράζωμεν χωρὶς νὰ ὑποπέσωμεν εἰς ἀτυταξίας καὶ εἰς τὸσας ἀνορθογραφίας.

Τίς ἡ αἰτία ἀρά γε; Ὅλοι ὡς δικαιολογίαν θὰ ἀπαντήσωμεν ὅτι αἰτία εἶνε ἡ διγλωσσία ἡμῶν· ἀλλὰ καὶ τριγλωσσίαν, ἐὰν εἴχομεν ὁ πόσος χρόνος διὰ καταναλίσκομεν καὶ μάλιστα κατὰ τὴν μικρὰν ἡλικίαν, ὅπου τὴν ἡμῶν εἶνε τόσον ζωηρά, τόσον πλουσία, θὰ ἠδυνάμεθα νὰ τὴν μεταδώσωμεν εἰς τὰ τέκνα ἡμῶν τέλος ὡς ξένην, ὅπως οἱ πλούσιοι διδάσκουσι τὰ ἐκυτῶν τέκνα δύο καὶ τρεῖς γλώσσας κατὰ τὴν μικρὰν ἡλικίαν; οὐχὶ βεβιασμένως μὲ τὸ nominalit. ἀλλὰ διὰ τῆς φυσικῆς μεθόδου.

Ἄλλ' οἱ διδάσκαλοι ἡμῶν διατί δὲν κατώρθωσαν νὰ μεταδώσωσι ταχέως τὴν Ἑλληνικὴν μας γλῶσσαν εἰς ἑλληνικώτατα μέρη, ὅπου ἕνεκα τῆς ἐπιδράσεως καὶ ξένων λαῶν ἀπέμαθον τὴν μητρικὴν οἱ κάτοικοι καὶ ὁμιλοῦσιν, Ἀλβανικά, Τουρκικά, Βουλγαρικά ἢ ἄλλην τινὰ γλῶσσαν; Οἱ παῖδες τῶν χωρικῶν τούτων οἱ διδασκόμενοι παρὰ τῶν ἡμετέρων διδασκάλων ἔμαθον μόνον ἀνάγνωσιν καὶ ξηρὰν κλίσιν ὀνομάτων ἢ ρημάτων χωρὶς ποσῶς νὰ μάθωσι νὰ ὁμιλῶσι τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν. Πῶς δὲ κατορθώουσι διδάσκαλοι Ἄγγλοι, Γάλλοι, Γερμανοὶ νὰ μεταδίδωσιν διὰ τῆς διδασκαλίας ἐν βραχυτάτῳ χρονικῷ διαστήματι τὴν ἐκυτῶν γλῶσσαν εἰς τοὺς ὑπηκόους λαούς; Ἴδού πῶς.

Πῶς διδάσκειται παρὰ τοῖς προηγμένοις λαοῖς ἡ γλῶσσα καὶ πῶς παρ' ἡμῖν

Ἡ προφορικὴ διδασκαλία τῆς γλώσσης. — Διὰ νὰ γνωρίζῃ τις γλῶσσαν νὰ τὴν ὁμιλῇ καὶ νὰ τὴν γράφῃ ἀνάγκη κατ' ἀρχὰς νὰ γνωρίζῃ τὰς λέξεις (λεξιλόγιον) τῆς γλώσσης· ταύτας νὰ δύνηται

κατόπιν νὰ ἐνώνη εὐτως ὥστε νὰ σχηματίζῃ προτάσεις καὶ ἐκ τῶν προτάσεων νὰ ἐκθέτῃ τὰς ἐννοίας καὶ ἐκ τῶν ἐννοιῶν καὶ παραγράφων τὰς ἐκθέσεις.

Καὶ ἴσως μὲν καὶ ἡμεῖς εὐτὼ πως ἐννοοῦμεν τὴν γλῶσσαν· ἀλλ' ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα χιλιάδας λέξεων ἔχει· ποίας λοιπὸν ὁ διδάσκαλος θὰ μεταδώσῃ πρῶτον; Ὅλας φύρδην μίγδην; τὰς ἡμῶν; τὸ τέταρτον; πόσας; Τοὺς γραμματικούς καὶ συντακτικούς ὄρους; τοὺς μαθηματικούς καὶ φυσικούς; Οὐχὶ βεβιασμένως ἢ πρώτη ἐργασία τοῦ διδασκάλου κατὰ τὴν γνώμην τῶν νεωτέρων παιδαγωγῶν εἶνε νὰ μὴ μεταδώσῃ οὐδεμίαν· ἀλλὰ νὰ περισυλλέξῃ ἐκείνας, ὧν ἔχει παραστάσεις ὁ παῖς· ἐκείνας ἐπὶ τῶν ὁποίων δύναται νὰ αὐτενεργῇ μόνος του. Ἐκείνας, ἃς ἀτελεῖς καὶ ἐσφαλμένους ἀπεκόμισεν ἐκ τῆς οἰκίας. Ἐὰν δὲ εἶνε ξένος τότε τὰς λέξεις τῶν πραγμάτων ὧν ἐννοίαν ἔχει. Ἐπὶ τῶν λέξεων τούτων θὰ σχηματίσῃ τὰς φράσεις, ἃς ὁ παῖς ὁμιλῶν μεταχειρίζεται, ἐπὶ τῶν λέξεων τούτων θὰ φροντίζῃ ὁ διδάσκαλος, ἵνα ὁπαῖς μόνος του αὐτενεργῶν σχηματίζῃ καὶ αὐτὸς κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τοῦ διδασκάλου τὰς συνήθεις φράσεις· ἀλλ' αὐτὸ δυστυχῶς παρ' ἡμῖν δὲν γίνεται.

Ἀἰ προφορικὰ ἀσκήσεις. Οὔτε τὸ ἀναγνωστικὸν βιβλίον, οὔτε ἡ ξηρὰ καὶ ἀποτρόπαιος γραμματικὴ θὰ διδάξῃ τὸν παῖδα τὴν γλῶσσαν· ὁ διδάσκαλος ἐὰν ἀποτροπίαιον αἰσθάνηται πρὸς τὰ βιβλία ταῦτα κατὰ τὰ πρῶτα τούλάχιστον ἔτη, τὸ πᾶν κατώρθωσεν· ἃς ἐπαναλαμβάνῃ ὡς ἄλλος Ρουσσώ. — Δὲν θὰ δώσω βιβλίον εἰς τὸν μαθητὴν μου ἢ τὴν μαθήτριά μου, ἐὰν δὲν μορφώσω αὐτὸν πρῶτον γλωσσικῶς· ἐὰν δὲν διορθώσω τοὺς ἐσφαλμένους τύπους τῆς γλώσσης καὶ τὰς συγκεκομμένας λέξεις καὶ ἐὰν δὲν ἀντικαταστήσω ὅπου εἶναι δυνατόν τὰς βραβείους διὰ τῶν ὀρθῶν καὶ καλῶν λέξεων. — Διδασκάλισσαι καὶ διδάσκαλοι τῶν νηπιαγωγείων καὶ τῶν πρώτων τάξεων τοῦ δημοτικοῦ σχολείου, ἀναφανεῖ ὁ Γάλλος ἐπόπτης **Mulley**· εἰς εἰσθε οἱ διορθῶνται τῆς γλώσσης· ἡ τιμὴ καὶ ἡ φροντίς τῆς ἐνάργεως τῶν πρώτων ἐκθέσεων, εἰς σὰς ἀνατίθεται· μὴ λέγετε ὅτι οἱ μικροὶ σας μαθηταὶ δὲν γνωρίζουσι τίποτε· ὁμιλήσατέ τους διὰ πράγματα, ἅτινα κινουσι τὸ διαφέρον αὐτῶν, ἵνα ἐννοήσῃτε πόσα γνωρίζουσι καὶ πόσα θὰ σὰς εἴπωσι. Ταῦτα διορθώσατε.

Ἀνάγκη νὰ καθορισθῇ ὠρισμένη ὀνομασία πάντων τῶν σκευῶν. Ἀπὸ τῆς μικρᾶς λοιπὸν ἡλικίας ἀρχοῦνται αἱ πολυπληθεῖς ἐκείναι γλωσσικαὶ ἀσκήσεις δι' ὧν διορθῶνται μὲν τὰς ἐσφαλμένους ὀνοματολογίας διὰ τῶν διαφόρων ἀντικειμένων, μανθάνουσι σκευή, ἐπιπλα, ἀντικείμενα τῆς ἀγορᾶς, ἐργάτας, τεχνίτας, βιομηχάνους κλπ. συμφῶνως βεβιασμένως μὲ τὸ πρόγραμμα ἡμῶν, ἀλλ' ἕκαστον ὀνομαστικὸν οὐχὶ γενικῶς ἐπιπλα ἢ σκευή. Ἴνα ὅμως ἐγχαράξωσιν εἰς τὴν συνείδησιν τοῦ παιδὸς τὰς νέας λέξεις, πλείστας καὶ ποικίλας ἀσκήσεις καὶ διαλέξεις ἐπὶ τῶν ἀντικειμένων ποιῶσιν οἱ διδάσκαλοι. Ἄλλ' ἔχουσιν εὐτυχῶς ἐκτὸς τῶν παιδαγωγῶν ἐφημερίδων καὶ πλείστα

τοιαῦτα βοηθήματα, ἐνῷ οἱ ἡμέτεροι δυστυχῶς διδάσκαλοι καὶ διδασκάλισσαι οὐδὲν ἔχουσι· καὶ ἂν θελήσωσι νὰ τὰ διδάξωσι, ἢ νὰ τὰ ζητήσωσι παρὰ τῶν μαθητῶν θὰ ἐμπέσωσι εἰς λαβύρινθον, διότι οἱ τε φιλόλογοι καὶ φιλολογοῦντες δὲν ἐφροντίσαμεν νὰ καθαρῶσιν τὴν γλῶσσαν παρέχοντες κατάλογον τῶν σκευῶν καὶ ἐργαλείων καὶ ἀντικειμένων πάντων τῶν τεχνῶν τῆς βιομηχανίας κλπ. Ἐὰν δὲ ἀκούσωμεν διδάσκαλόν τινα ἢ διδασκάλισσαν νὰ διδάξῃ τὰς ὀνομασίας τῶν ἀντικειμένων διὰ τῶν κοινῶν ὀνομασιῶν λέγομεν ὅτι βραβρίζει καὶ ἐντεῦθεν ἀποσιωπῶνται καὶ παραλείπονται αἱ βάσεις ὑφ' ὧν θὰ ὀνομασθῶμεν τὰς πρώτας φράσεις, τὰς πρώτας περιγραφὰς, τὰς πρώτας ἐκθέσεις· ἡ παιδεία θὰ ὑποδείξῃ τὸ μέτρον ὄπερ θὰ ἀκολουθήσῃ ὁ διδάσκαλος. Εἰς ταῦτα δὲ θὰ ζητηθῇ καὶ ἡ γνώμη τῶν ἀρμοδίων ἵνα κατορθωθῇ καὶ τεθῇ τέρμα εἰς τὸ γλωσσικὸν τοῦτο ζήτημα.

Αἱ προτάσεις τὰ θέματα. — Οἱ προφορικοὶ διορισμοί. — Αἱ συμπληρώσεις. Ἀφοῦ μάθῃ καλῶς τὴν ὀνοματολογίαν, ὡς θὰ ὑποδεικνύωμεν ἐν ταῖς καθ' ἕκαστα, ἀνάγκη νὰ σχηματίσῃ φράσεις ποικίλας ἐκ τῶν λέξεων τῶν μεμαθημένων· τὰς λέξεις ταύτας θὰ τὰς προσδιορίσῃ διὰ διαφόρων διορισμῶν λ. χ. μαθητῆς ἐπιμελῆς, προσεκτικός, φρόνιμος, εὐτακτος, εὐπειθής, ἐργατικός, φιλόπωνος κλπ. ἢ διὰ τῶν ἀντίθετων αὐτῶν· τὰ αὐτὰ ἐπὶ διαλέξεων φράσεων εἰς διαφόρους πτώσεις. Πάντα ταῦτα θὰ παρασκευάσωμεν διὰ τὰς ἀμέσους ἐρχομένας γραφικὰς ἀσκήσεις. Πολλάκις αἱ λέξεις αἱ διδασκόμεναι δύνανται ἀπὸ τινος προτάσεως νὰ ἐλλίπωσιν ἢ νὰ εἶνε κακῶς θεθεμῆναι· ὁ μαθητῆς προσκαλεῖται νὰ συμπληρώσῃ αὐτὰς ἢ νὰ διορθώσῃ. Πολλάκις δύναται νὰ κάμῃ καὶ θεματογραφίαν ὁ διδάσκαλος ἐὰν ὁ μαθητῆς γνωρίζῃ τὴν συνώνυμον λέξιν· ὡς λ. χ. ἐὰν ὁ μικρὸς μάθῃ τὴν λέξιν ἀρτοποιὸς δὲν πρέπει νὰ ἐξοβελισθῇ ἢ λέξιν ψωμᾶς· ἀκριβῶς δι' αὐτῆς θὰ μάθῃ καλλίτερον καὶ τὴν λέξιν ἀρτοποιῆς. Ὁ διδάσκαλος λ. χ. λέγει τὴν πρότασιν· ὁ ψωμᾶς πωλεῖ ψωμί· πῶς ἄλλως δύναμαι νὰ τὸ εἴπω τοῦτο; ἐρωτᾷ μαθητὴν· καὶ τοιαῦτα ἀσκήσεις δυστυχῶς δὲν διδάσκονται παρ' ἡμῖν, ἢ ἐὰν τινες διδάσκωνται οὐχὶ συστηματικῶς καὶ ἐπομένως οὐδεμίαν ὠφέλεια προκύπτει. Τοιαύτας ἀσκήσεις καθ' ἑβδομάδα θὰ δίδῃ ἡ «Παιδεία».

Ἡ θεματογραφία παρ' ἡμῖν, ἐὰν εἶνε δυνατόν, καθ' ἑκάστην νὰ γίνηται, ἵνα καὶ τὴν ὁμιλουμένην μανθάνωσι νὰ ὀρθογραφῶσιν οἱ παῖδες ἡμῶν καὶ τὴν καθαρῶσιν προσοικειωθῶσι.

Ἡ ἀπὸ στόματος κλίσις προτάσεων. — Λέγοντες ἀπὸ στόματος κλίσις δὲν ἐννοοῦμεν τὴν ἀνιάραν καὶ κατηραμένην κλίσιν τῶν ξηρῶν πρωτοκλίτων ἢ δευτεροκλ. ἢ τριτοκλ. ὀνομάτων, ἢ ἐπιθέτων ἢ μόνον ρημάτων, πράγματα δι' ἃ καταναλίσκομεν μὲν ὅλον τὸν πολυτίμον μας χρόνον καὶ ἀντηχεῖ ἐπὶ τῶν τοίχων τῆς σχολῆς ἀπὸ πρωίας, μέχρις ἐσπέρας τὸ ἐνικὸς ἀριθμὸς, ὀνομαστικὴ καὶ πολλῶν ὀρχυμῶν

λευκοῦ χαρτίος μελανοῦται κακοσχῆμως δι' ἀντιγραφῆς πάλιν τῆς κλίσεως ὀνομάτων κατὰ τὸ στερεότυπον σχέδιον τοῦ ἐνικὸς ἀριθμοῦ ἄνω, καὶ εἰς πέντε στίχους αἱ πέντε πτώσεις καταλήγουσαι μὲ τὴν ἐπίκλησιν τῆς κλητικῆς—ὦ ταμίαι. Οὐδόλως· φρίκην, ἀποτροπίαιον πρέπει νὰ προξενῶσιν εἰς ἡμᾶς πλέον αἱ κλίσεις αὗται, αἵτινες ἀνηλεῶς μᾶς κατεδαπάνησαν τὸν πολυτιμωτάτον μας χρόνον. Ἄς τὸ ἐννοήσωσιν οἱ διδάσκαλοι· ἃς τὸ ἐννοήσωσιν οἱ συντάττοντες τὰ προγράμματα καὶ οἱ ἐνδιαφερόμενοι διὰ τὸ ἔθνος. — Ἐν ὅσῳ ἡχεῖ εἰς τὰ δημοτικὰ σχολεῖα ἡ ὀνομαστικὴ καὶ ἡ γενικὴ ἢ ἀναμέτρωμεν αὐτενεργίαν παρὰ τοῦ μαθητοῦ· ἃς μὴ περιμένωμεν ὅτι θὰ μάθωσι γλῶσσαν. Τὴν ἀπὸ στόματος κλίσιν ἐννοοῦμεν ὅπως σήμερον τὴν ἔχουσιν εἰσηγμένην τὰ καλῶς λειτουργοῦντα δημοτικὰ σχολεῖα. Οὐδέποτε, λέγει ὁ ὑφηγητῆς καὶ ἐπόπτης Carré πρέπει νὰ ἀποζητῶμεν παρὰ τοῦ παιδὸς νὰ γελῶσιν λέξεις ἐφ' ὧν δὲν δύναται νὰ αὐτενεργήσῃ καὶ ἐκ τῶν ὁποίων οὐδεμίαν ἔννοιαν ἐξάγει. Τὴν ἀπὸ στόματος λοιπὸν κλίσιν σήμερον ἐννοοῦσι κλίσιν ὀλοκληρῶν προτάσεων· ἐνεργητικώτατον, σωτηριώτατον δι' ἡμᾶς τοὺς Ἕλληνας, οἵτινες ἔχομεν τόσον παρεμφερμένους τύπους· δὲν δύναται νὰ γίνῃ φυσικώτερα μέθοδος διὰ μικροὺς παῖδας· ἐνθέρμως συνιστῶμεν ταύτην εἰς τοὺς διδασκάλους καὶ καθηγητὰς μάλιστα· μόνον δι' αὐτῶν θὰ διορθωθῇ ἡ γλῶσσα· δι' αὐτῶν θὰ κατανοήσῃ ὁ μαθητῆς πάραυτα τὰς διαφόρους δευτερευούσας προτάσεις. Ἡ κλίσις θὰ γίνηται κατ' ἀρχὰς μὲ ἀπλοῦν ἀντικείμενον, εἶτα μὲ προσδιορισμούς· ἢ γραπτῆ αὐτῆ κλίσις τῶν προτάσεων εἶνε ἐν ἀριστον μέσον καὶ πρὸς ἐκμάθησιν τῆς ὀρθογραφίας· διότι κλίτων ὁ μαθητῆς ἀπὸ στόματος καὶ εἶτα γραπτῶς τὴν πρότασιν—σήμερον τὸ πρῶν ἐπόπιστα τὰ ἄνθη μου, γράφει· ἐξ ἄλλου χωρὶς νὰ αἰσθανθῇ κόπωση ἢ ἀπείθειν ἐκάστην λέξιν ἢ τις ἀσυνειδήτως εἰσέρχεται εἰς τὴν μνήμην του· εὐτὼ· σήμερον τὸ πρῶν ἐπόπιστα τὰ ἄνθη σου—ὁ ἀδελφός μου σήμερον τὸ πρῶν κλ. διὰ τοιούτων κλίσεων ὑποδεικνύομεν καὶ πολλὰ τῶν καθηκόντων εἰς τοὺς παῖδας· εἶτα ἀρχοῦνται αἱ περιγραφαὶ αἱ ἐκθέσεις κλ.

Ἡ γραπτὴ διδασκαλία τῆς γλώσσης. Γραμματικὴ.— Ἀφοῦ προηγηθῇ ὅλη ἡ ἐκτεθεισὰ ἀνωτέρα προφορικὴ διδασκαλία, ἔρχεται ἡ ταυτοχρόνως καὶ πάλιν γινομένη διδασκαλία τῆς γλώσσης προφορικῆ τε καὶ γραπτῆ· ἐκ τοῦ πλοῦτου, τὸν ὁποῖον ἤδη ἐκ τῶν προφορικῶν ἀσκήσεων ἔχει ὁ μαθητῆς, καὶ ἐκ τῶν ἄλλων μαθημάτων, ὀδηγεῖ ὁ διδάσκαλος αὐτὸν νὰ συντάξῃ μόνος του τὴν γραμματικὴν, σχηματίζων ἐκ τῆς γλώσσης αὐτὴν καὶ ὅχι τὴν γλῶσσαν ἐκ τῆς γραμματικῆς· πρόκειται φέρ' εἰπεῖν νὰ διδάξῃ τὰ πρωτόκλιτα εἰς τῆς· οὐδὲν περὶ κλίσεων θὰ εἴπῃ· δίδων λέξιν τινὰ εἰς τοὺς μαθητὰς παντοπώλης λ. χ. ζητεῖ νὰ εὗρωσι καὶ οἱ μαθηταὶ μόνον τῶν ὁμοίας· ἐδῶ θὰ ἴδῃ τὸν πλοῦτον τῶν μικρῶν του μαθητῶν· θὰ περισυλλέξῃ τόσα ὅσα δὲν ἀνέμεινεν· ἐξ αὐτῶν θὰ γράψῃ 10 τὰ κυριώτερα, θὰ γραμματίσῃ ἐκάστην λέξιν θὰ

συλλαβίση, θὰ ἀπαιτήσῃ νὰ ἀντιγράψωσιν οἱ μαθηταὶ τοῦ ὀρθῶς, ἀλλὰ διὰ νὰ αὐτενεργήσωσιν οἱ μαθηταὶ περισσότερο, ἄς ζητήσῃ νὰ σχηματίσῃ ἕκαστος ἐξ αὐτῶν, ἀνὰ μίαν φράσιν ἀναφερομένην εἰς ἓνα ἐκ τῶν δέκα τεχνιτῶν οὓς ἔγραψεν ἐν τῷ πίνακι· ἐδῶ θὰ θαυμάσῃ τὴν αὐτενεργίαν τῶν μαθητῶν του· ἐδῶ οὐ μικρὰν κίνησιν θὰ δώσῃ εἰς τὰς παραστάσεις τῶν μαθητῶν του· δυστυχῶς καὶ τὸ λαμπρὸν αὐτὸ μέσον πρὸς γλωσσικὴν μόρφωσιν τῶν παιδῶν παρελείπεται πανταχοῦ· ἐνῶ δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου ἡδυνάμεθα ἄριστα νὰ πλουτίσωμεν τὴν γλῶσσαν τοῦ παιδός. Τὰ οὗτ' ἀπαδείγματα τὰ τρέπει εἰς τὸν πληθυντικὸν μὲ τὴν λέξιν πληθυντικὰ. Οἱ παντοπῶλαι, οἱ ἀρτοπῶλαι καὶ οὕτω καθ' ἕνα στα θὰ ἀναπτύξωμεν.

Ὁρθογραφία.—Ἰδοὺ τὸ βρόμμετρον ἐφ' οὗ ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες στηρίζομεν τὴν ὄλην πρόοδον τῶν τέκνων μας· καὶ αὕτη καίτοι τόσον χρόνον μᾶς καταναλίσκει πολὺτιμον καὶ ὁμῶς δὲν κατορθώνομεν πάντες σχεδὸν νὰ γράψωμεν τι χωρὶς νὰ ὑποπέσωμεν εἰς ὀρθογραφικὰ λάθη· καὶ τοῦτο διότι καὶ ἐνταῦθα πλάγην δεινὴν πλανώμεθα· νομίζομεν ὅτι ἡ ὀρθογραφία διδάσκειται διὰ τῶν ξηρῶν τύπων καὶ κανόνων τῆς γραμματικῆς· δὲν ἐνοήσαμεν ἀκόμη ὅτι αὕτη εἶνε ἀποκλειστικὸν ἔργον τῆς μνήμης καὶ τῆς συστηματικῆς ἀσκήσεως· μαθητὴς ὅστις δὲν διήλθε συστηματικῶς τὰς μνημονευθεύσας ἀσκήσεις δὲν ἐπανελάθει τὴν αὐτὴν λέξιν εἰς ποικίλας ἀσκήσεις, δυσκόλως δύναται οὕτως νὰ μάθῃ νὰ ὀρθογραφή· ὡς δὲ ἐκ τῆς πείρας παρετηρήσαμεν ὅτι ὅσῳ μικρὸς εἶνε, τόσον εὐχερέστερον ἐγχαράττει τὴν ὀρθογραφίαν τῶν λέξεων ἐκείνων, ἄς ἐν ταῖς γραμματικαῖς τῶν ἀσκήσεων εὔρην. Ἰδοὺ ὁ λόγος δι' ὃν ἔχομεν μαθητὰς καὶ ἐν τοῖς γυμνασίοις σφόδρα ἀνορθογραφοῦντας. Ἀνάγκη ἐνωρὶς νὰ δίδονται ὠρισμένα τεμάχια ἐκ λέξεων καλῶς διδασχθεῖσιν πρότερον καὶ νὰ μελετῶνται κατ' ἰδίαν καὶ νὰ ἐξετάζωνται· δὲν εὐρίσκομεν πολὺ κατάλληλον καὶ διὰ μικροὺς παῖδας τὸν τρόπον ἐκεῖνον, ὃν πολλοὶ ἐκ τῶν διδασκάλων ἡμῶν μεταχειρίζομενοι, ὀρίζουσι σειρὰς τινὰς ἐκ τοῦ ἀναγνωστικοῦ βιβλίου τοῦ παιδὸς πρὸς ἐκμάθησιν, ἀλλ' ἀφοῦ δὲν ἔχουσιν ἄλλα καταλληλότερα τεμάχια, τί νὰ κάμωσιν; Οὐδὲ τὴν ὀχληρὰν ἀντιγραφὴν καὶ πάλιν ἀντιγραφὴν, διότι ὁ μαθητὴς συνειθίζει νὰ στηρίζεται εἰς ξένους πόδας καὶ οὐχὶ εἰς τοὺς ἰδικούς του. Τὰ τεμάχια, ἅτινα θὰ δίδωμεν, θὰ εἶνε πορίσματα τῶν γραμματικῶν ἀσκήσεων ἄς πρότερον ἐσχημάτισεν ὁ ἴδιος μαθητὴς.

Γραπτὴ ἀνάπτυξις τῆς γλώσσης. Τὴν δόδον ἦν διήλθομεν προφορικῶς, ἵνα μορφώσωμεν τὴν γλῶσσαν, τὴν αὐτὴν δόδον θὰ διέλθομεν καὶ γραπτῶς. Δίδομεν λ. χ. ἀντικείμενόν τι καὶ ζητοῦμεν παρὰ τοῦ μαθητοῦ νὰ θέσῃ τοὺς καταλλήλους τοῦ προσδιορισμούς· ἢ δίδομεν φράσιν τινὰ ἐλλειπῆ καὶ ζητοῦμεν νὰ τὴν συμπληρώσῃ καὶ οὕτω καθ' ἕξῃ· ἢ δίδομεν λέξιν τινὰ καὶ ζητοῦμεν τὴν ἀντίθετον αὐτῆς ἢ τὴν συνώνυμον· ἢ φράσεις τινὰς, εἰς ἄς ζητοῦμεν νὰ ἀντικαταστή-

σωμεν διὰ συνωνύμων τὰς λέξεις· καὶ τοιαῦτα θέματα πλεῖστα θὰ διδῆ εἰς ἕκαστον κύκλον· διὰ τῶν τοιούτων θὰ μάθῃ εἰς ἐλάχιστον χρόνον πτώσεις καὶ τύπους, οὓς διὰ τῆς κλίσεως δὲν κατώρθωσεν.

Περιλήψεις, περιγραφαί, ἐκθέσεις. Ἀφοῦ συστηματικῶς διέλθη ὅλας τὰς ἀνωτέρω βαθμίδας, δύναται βεβαίως νὰ περιλαμβάνῃ ἕκαστον μάθημα ὕπερ ἀναγινώσκει εἰς δύο τρεῖς γραμμάς· τοῦτο περιττὸν νὰ τὸ συστήσωμεν, διότι οἱ διδάσκαλοι γνωρίζουσι τὰ πλεονεκτήματα τῆς περιλήψεως· ἀλλ' εἶνε τὸ ζήτημα τοῦ ἀναγνωστικοῦ βιβλίου, τὸ ὁποῖον οὐκ ὀλίγον πρέπει νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν γλωσσικὴν μόρφωσιν τοῦ παιδός. Τὸ διὰ τὰς τάξεις ταύτας ὠρισμένον ἀναγνωστικόν, ἐὰν περιέχῃ τεμάχια ἐξ ὧν ἕκαστον νὰ ἐνέχη πλεῖον τῶν τεσσάρων ἀγνώστων λέξεων, πρέπει, κατὰ τὴν γνώμην τῶν μεγάλων παιδαγωγῶν, νὰ μὴ διδῆται εἰς τοὺς παῖδας. Ἰδοὺ ἄλλος λόγος ὅστις μᾶς ἀπορροφᾷ ἀνεπαισθήτως τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ χρόνου· μεγάλως πρέπει νὰ προσέξωσιν εἰς τοῦτο οἱ διδάσκαλοι· ἀνάγκη πρὶν ἢ δώσωσι βιβλίον τι ἀνὰ χεῖρας τοῦ παιδὸς νὰ μελετήσωσι τὴν γλῶσσαν τοῦ παιδός καὶ τοῦ βιβλίου· καὶ ἐὰν αὕτη ἀπέδῃ πρὸς τὴν τοῦ βιβλίου, τότε ἄς μὴ διδῆ καλλίτερον βιβλίον οὐδὲν κατ' ἀρχὰς ἀλλ' ἄς καταγίνεται εἰς τὰς γλωσσικὰς ἀσκήσεις· ἐν ἀνάγκῃ χρησιμεύει τὸ βιβλίον μόνον διὰ τὴν ἀνάγνωσιν. Ἡ κατανάλωσις τούτης ὥρας δι' ἐρμηνείαν δι' ἣν καταγέλαστοι γινόμεθα ὑπὸ τῶν ξένων, οὐδαμῶς γίνεται.

Εἰς τοῦτο θὰ ἐπανελάβωμεν ἀναπτύσσοντες εἰς οἰκίον τόπον καὶ τὸ περι ἀναγνωστικῶν... ζήτημα. Ἦδη τοῦτο μόνον λέγομεν ὅτι ὁ διδάσκαλος νὰ προσπαθῆ τὸ πολὺ πολὺ ἡμίσειαν ὥραν νὰ δαπανᾷ δι' ἀνάγνωσιν καὶ ἐρμηνείαν.

Πρὸς περισσοτέραν πειστικότητα τῶν ἀνωτέρω ἡδυνάμεθα νὰ παραθέσωμεν οὐκ ὀλίγα καὶ ἐκ τῶν ἔρρων τῶν σπουδαίων καθηγητῶν καὶ ἐπιθεωρητῶν Γερμανῶν, Ἀγγλῶν καὶ Γάλλων, οἱ οἱ Kehr, Schurje, Kellner, Richter, Gatinot, Carré, Frieh καὶ τόσοι ἄλλοι, ἅτινα κατὰ καιροὺς ἐδημοσιεύθησαν εἰς τὰ περιοδικὰ παιδαγωγικά, πρόδοος, ἐπιθεωρήσεις, ἐκπαίδευσιν παιδαγωγικὸν δελτίον *Padagogische Zeitung* Schulwart καὶ εἰς τόσα ἄλλα.

Τὸ πρόγραμμα τῆς ὕλης, ἣτις μέλλει νὰ ἀναπτυχθῆ κατὰ τὸν μῆνα Νοέμβριον εἰς τὸ Γλωσσικὸν μάθημα εἶνε τὸ ἐξῆς.

Α' Κύκλος.

Πρακτικαὶ ὁδηγίαι εἰς τὰς νηπιαγωγούς καὶ διδασκάλους τῆς Α' τάξεως πρὸς διδασκαλίαν τοῦ γλωσσικοῦ μαθήματος.— Ἀσκήσεις γλωσσικαὶ εἰλημμένοι ἐκ τοῦ προγράμματος τῆς πραγματογνωσίας (τῆς οἰκίας, τοῦ σχολείου, τῆς Ἐκκλησίας τῆς ἀγορᾶς). α' ἀσκήσεις εἰς τὸ εὐρίσκειν καὶ ἀπαγγέλλειν καλῶς τὰ κύρια ὀνόματα—τὰ ἐπαγγέλματα τῶν γονέων, τὰ συνηθέστερα ζῶν καὶ πράγματα.— β' ἀσκήσεις ἐπὶ τοῦ γένους καὶ ἐπὶ τοῦ ἀριθμοῦ.— Ἀσκήσεις εἰς τὸ εὐρί-

σκεῖν τὸ ὑποκείμενον δι' ἐρωτήσεων.— γ' Κλίσεις ἀπὸ στόματος τῶν βοηθητικῶν ρημάτων εἰς προτάσεις, καὶ τῶν ἐνεργητικῶν κλ.

Β' Κύκλος.

Ἀσκήσεις εἰς τὸ εὐρίσκειν τὰ κύρια ὀνόματα καὶ ταξινομεῖν αὐτὰ ὡς πρὸς τὴν κατάληξιν καὶ γένος καὶ ἀριθμὸν.— Ἀντιγραφὴ κατ' ἀρχὰς ὁμοίων.— Ἐφαρμογὴ ἐπὶ προτάσεων.— Ἀσκήσεις εἰς τὸ γράφειν ὀρθῶς τὰς καταλήξεις τοῦ ἔχω καὶ τῶν ἐνεργητικῶν ρημάτων.— Εὐρέσεις ρημάτων.— Ἡ ἀπλὴ πρότασις.— Κλίσεις.— Ἀσκήσεις εἰς τὸ γράφειν ὀρθῶς τὰ συνηθέστερα ἐπιρρήματα.— Ἀσκήσεις εἰς τὸ γράφειν ὀρθῶς ὀνόματα ἐπαγγελμάτων.— Ἀσκήσεις εἰς τοὺς τόνους.— Τὰ δευτερόκλιτα εἰς ὅς ἀρσεν. ὀνόματα· ἢ αἰτιατικὴ ὡς ἀντικείμενον· τὰ πρωτόκλιτα ἀρσεν. εἰς ἡς τὰ θηλυκὰ εἰς α καὶ εἰς η αἰ αἰτιατικά.— Αἰ γενικά.— Κλίσεις ἀπὸ στόματος τοῦ παρατατ. καὶ μέλλοντος κλ.

Γ' Κύκλος.

Τὰ αὐτὰ ἐκτενέστερον.— Ἡ ὁστικὴ τῶν δευτερόκλιτων μετὰ τῆς προθέσεως ἐν.— Συστηματικώτερα ἐπανάληψις τῆς γραμματικῆς. Ἐπὶ ἀσκήσεων ἢ θεμάτων μέχρι τῶν ἐπιθέτων.— Ἀπὸ στόματος καὶ ἐγγράφως οἱ ἀπλοὶ χρόνοι καὶ τῶν ἐνεργητικῶν καὶ τῶν παθητικῶν τῶν συνηθεστέρων ρημάτων κλ.

Δ' Κύκλος.

Συστηματικὴ ἐπανάληψις τῶν ἀνωτέρω.— Συμπληρώσεις.— Ἀσκήσεις καὶ συνδιαλέξεις διὰ τὴν ἐκμάθησιν τῶν ὀνομάτων τῶν συγγενῶν καὶ ἐπαγγελμάτων παρὰ τοῖς ἀρχαίοις (ἀδελφός, αὐτάδελφος, κασίγνητος, θεῖος, πατράδελφος, μητράδελφος κλ.) μέχρι τῶν ἐπιθέτων.— Κλίσεις ἀπὸ στόματος.— Ὁρθογραφικὰ γυμνάσματα ἀναφερόμενα εἰς τὰς ἀνωτέρω ἀσκήσεις.

Σημ. Ἡ ἀνάπτυξις ἀρχεται ἀπὸ τοῦ προσεχοῦς φυλλαδίου εἰς τὰ πλεῖστα τῶν μαθημάτων· ἢ ὕλη τοῦ γλωσσικοῦ μαθήματος κατὰ τὴν ἐβδομάδα ταύτην ἔστω ἢ ἀσκήσεις ἐπὶ τῶν κυρίων ὀνομάτων· παρακαλοῦνται αἱ κυρία καὶ κύριοι διδάσκαλοι, ἐὰν εἶνε δυνατόν, νὰ μᾶς ἀποστείλωσι κατάλογον τῶν ὀνομάτων, τὰ ὁποῖα αὐτοὶ οἱ μαθηταὶ τῶν θὰ εὔρωσιν, ἀφοῦ βεβαίως αὐτοὶ προηγουμένως κάμωσι τὰς ἀσκήσεις. Οὕτω.— Πῶς ὀνομάζεσαι; ὁ ἀδελφός σου; ὁ πατήρ σου; ἡ μήτηρ σου; ὁ ἐξάδελφός σου; ἡ ἐξαδέλφη σου; ὁ θεῖός σου; ἡ θεία σου; ὁ πάππος σου; ἡ μάμμη σου; ὁ παντοπώλης σας, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἀγοράζετε πετρέλαιον; ὁ ἰατρός σας; ὁ συμμαθητὴς σας; ὁ ἱερεὺς μας; ὁ γείτων σας ὁ καλός, ὁ ἀνάδοχος κλ. Ἄς μὴ προχωρήσωσι περαιτέρω· πᾶσαν ἄλλην γραμματικὴν ὕλην νὰ παραλείψωσιν, ἐὰν δὲν ἀσκηθῶσιν εἰς τοῦτο οἱ μαθηταὶ τῶν ἔστω καὶ ἐὰν οὕτοι εἰς τὴν Ε' τάξιν ἢ καὶ Στ'· ἀνήκωσι, τόσο τὸ χειρότερον. Ἐπὶ τῆς ὀνοματολογίας αὐτῆς δύναται νὰ κάμωσι τόσας συνδιαλέξεις.

Ὁδηγία. Ἐκαστον ὄνομα θὰ γράφεται μεγάλως γράμμασιν ἐπὶ τοῦ μεγαλοπίνακος α') θὰ συλλαβίζεται, β') θὰ γραμματίζεται— Δημήτριον—δη— ἦττα μη— ἦττα κλ. γ') θὰ γραμματίζεται ἀπὸ μνήμης ἀφοῦ ἐξαλειφθῆ ἐκ τοῦ πίνακος· δ') θὰ προσκαλῆται μαθητὴς τις νὰ γράψῃ τὸ ὄνομα Δημήτριος λ.χ. ὕπερ ἐξ ἀρχῆς ἐγράφῃ.

ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ

Δ'.

Μὴ δύναμενοι ὡς ἐκ τοῦ στενοῦ τοῦ χώρου νὰ περιλάβωμεν τὴν εἰσαγωγὴν, ἣν ἔχομεν καὶ εἰς τὸ σπουδαῖον τοῦτο μάθημα, ἐπιφυλασσόμενοι δὲ κατὰ τὸ προσεχές φύλλον νὰ καταχωρίσωμεν αὐτὴν μετὰ πρωτοτύπων μαθημάτων, περιοριζόμεθα εἰς τὰς ἐξῆς παρατηρήσεις.

Δὲν πρέπει οἱ διδάσκαλοι καὶ διδασκάλισσαι τῶν δημοτικῶν σχολείων νὰ λησμονῶσιν ὅτι καὶ εἰς τὸ μάθημα τοῦτο ἔχουσι μαθητὰς καὶ μαθητρίδας, οὓς δὲν παρασκευάζουσι δι' ἀνώτερα μαθηματικά, ἀλλὰ διὰ τὸν πρακτικὸν βίον καὶ ἐπομένως ὄλην τὴν ὕλην θὰ τὴν ἀρυσθῶσιν ἐξ αὐτοῦ, αἱ τε ἀσκήσεις καὶ τὰ προβλήματα θὰ ὦσιν εἰλημμένα ἐκ τῶν φυσικῶν καὶ θετικῶν ἐπιστημῶν, ἐκ τοῦ ἐμπορίου, τῆς βιομηχανίας, τῆς γεωργίας, τῶν τεχνῶν. Τοὺς ἀφηρημένους καὶ μεγάλους ἀριθμούς ἄς προσπαθῶσιν, ὅσον τὸ δυνατόν νὰ ἀποφεύγωσι, παριστῶντες αὐτοὺς δι' ἀντικειμένων προστιῶν εἰς τὰ παιδιὰ.

Ἐνταῦθα λόγος γινόμενος περὶ Ἀριθμητικῆς δὲν δύναμεθα νὰ παρίδωμεν τὴν δυσχερείαν ἣν οἱ τε διδάσκαλοι καὶ οἱ μαθηταὶ αἰσθάνονται κατὰ τὴν μετὰδοσιν καὶ κατανόησιν τῶν κλασματικῶν ἀριθμῶν καὶ κλασματικῶν πράξεων, ἣτις αἴρεται, ἐὰν ἀκολουθήσωμεν ὁδὸν φυσικωτέραν μεταβαίνοντες ἐκ τῶν ἀκεραίων εἰς τὰ δεκαδικὰ. Παρ' ἅπασιν ἡμέρον τοῖς σχολείοις ἢ μετάβασις ἐκ τῶν ἀκεραίων εἰς τὰ κλασματικά καὶ ἀσκόπος καὶ ἀπότομος θεωρεῖται· καὶ ἡμεῖς εὔρομεν τὴν πορείαν ταύτην φυσικωτέραν δι' οὓς προσεχῶς θὰ ἀναπτύξωμεν λόγους.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ

ΠΟΙΚΙΛΑ

Ἀγαθὴ τύχη.— Συγχρόνως μὲ τὸ πρῶτον φυλλάδιον τῆς «Παιδείας» ἐκδίδεται καὶ τὸ πρόγραμμα τὸ ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου τῆς παιδείας καταρτισθὲν διὰ τὰ πλήρη δημοτικά σχολεῖα. Μεταβολαὶ τινες ἐπέπληθον καὶ ὡς πρὸς τὰς ὥρας τῶν μαθημάτων καὶ ὡς πρὸς τὴν ὕλην. Χαίρομεν βλέποντες ὅτι ἐν τοῖς πλείστοις εὐρέθημεν σύμφωνοι ὡς ἐν τοῖς καθέ-

καστα θὰ δεῖξωμεν ἐπιφύλασσόμενοι εἰς τὰ προσεχῆ φύλλα νὰ ἐπιφέρωμεν τὰς δεούσας συμπληρωτικὰς παρατηρήσεις συμφώνως μὲ τὸ πρόγραμμα τῆς «Παιδείας». Χάριν τῶν ἀναλαβόντων νὰ διδάξωσιν τὰ τῆς Ε΄ τάξεως μαθήματα παραθέτομεν τὸ τῆς τάξεως ταύτης πρόγραμμα μόνον.

Θρησκευτικά. Εὐαγγελικαὶ περικοπαὶ ἰδιαίαι ἀναγινωσκόμεναι κατὰ τὰ Κυρ. Σύντομος χριστιανικὴ κατ'ἕχρησις ὥρ. 2.

Γλωσσικά. Ἑρμηνεῖα ἀρχαίου κειμένου ἐκ τοῦ ἐρμηνευομένου ἐν ταῖς κατωτέρω τάξεσι τοῦ ἑλληνικοῦ σχολείου. Ἑκμάθησις τῶν ὁμαλῶν τύπων τῆς Ἀττικῆς διαλέκτου, ὀρθογραφικὰ γυνάγματα, ὥρας 4.

Ἀνάγνωσις ἐκ βιβλίων γεγραμμένων κατὰ τὸ νεώτερον γλωσσικὸν ἰδίωμα, (μέχρις οὐ ἐγκριθῆ βιβλίον, Γεροστάθης Μελά, Νεοελληνικὰ ἀναγνώσματα τῶν Ἑλληνικῶν Σχολείων, Ἐκδοτικαὶ μελέται Μαυροκορδάτου κτλ.) Γραμματικὴ, λογικὴ καὶ καλλιλογικὴ ἀνάγνωσις τοῦ ἐκαστοῦ ἀναγινωσκόμενου. Ἀπομνημόνευσις καὶ μετ' ἤθους ἀπαγγελία ποιημάτων καὶ ἐν πεζῷ λόγῳ διαλόγων. Ἀσκήσις τῶν μαθητῶν εἰς ἔκθεσιν τῶν ἰδίων νοημάτων (συνηθέστατα περιγραφή τῶν παρατηρηθέντων). ὥρ. 5.

Μαθηματικά. Συμμιγεῖς καὶ κλασματικοὶ (κοινὸι καὶ δεκαδικοὶ.) Ἀσκήσις εἰς ταχεῖαν λύσιν προβλημάτων τόκου, ἡ μέθοδος τῆς μίξεως καὶ ἡ τῆς ἑταιρίας. Στοιχειώδης γεωμετρία μετ' ἀσκήσεων, ὥρ. 5.

Ἱστορία. Τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τῆς ὑπσταγῆς αὐτῆς ὑπὸ τοὺς Ῥωμαίους μέχρι τέλους τοῦ ΙΗ' αἰῶνος, ἰδιαίαι δ' οἱ πρὸς τοὺς Φράγκους καὶ Μωαμεθανοὺς ἀγῶνες τῶν Βυζαντινῶν καὶ τὰ δεινοπαθήματα τοῦ δουλεύσαντος Ἑλληνισμοῦ. ὥρ. 3.

Γεωγραφία. Φυσικὴ καὶ πολιτικὴ τῆς Εὐρώπης ἐκτενέστερον δὲ ἡ τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου καὶ τῶν οὐκ ἔλευθέρων ἑλληνικῶν νήσων, ὥρ. 3.

Φυσικὴ ἱστορία κατὰ τὴν ἀνωτέρω ὑποδειχθεῖσαν μέθοδον. Α' Ζωολογία. Μαλάκια καὶ σκώληκες. Β' Φυτολογία. Ἀγγειόσπερμα συμπέταλα καὶ ἀπέταλα δικοτυλῆδονα Γ' Ὀρυκτολογία, ὥρ. 3.

Φυσικὴ πειραματικὴ Γενικαὶ ἰδιότητες τῶν σωμάτων, βάρυτης, ὑδροστατικῆς, θερμότης, ὥρ. 3.

Ἰχθυογραφία, ὥρ. 2.

Καλλιγραφία, ὥρ. 1.

Ῥυθμικὴ, (ἄσματα δίφωνα) ὥρ. 2.

Γυμναστικὴ, ἀνὸργανος καὶ μετὰ κοντῶν. Περίπατοι, καὶ ἔνθα εἶναι δυνατόν κολύμβημα, ὥρ. 3.

Ἐν ὅλῳ ὥρ. 36

— Ἐνθέρμη συγχαρητήρια ἀπευθύνει ἡ «Παιδεία» εἰς τὴν ἀξιόλογον καὶ διακεκριμένην Δεσποινίδα Σεβ. Καλλιπέρη διὰ τὴν τόσον λαμπρὰν καὶ πρακτικωτάτην διατριβὴν περὶ γυναικείας μορφώσεως, ἣτις κατεχωρίσθη εἰς τὰς στήλας τῆς «Ἀκροπόλεως». Ἡ «Παιδεία» ὑφ' ὁμοίου πνεύματος ἐμφορούμενη παρέχει λίαν εὐχαρίστως τὰς στήλας εἰς τὰ τοιοῦτου εἶδους ζητήματα, ἅτινα θὰ διαπραγματευθῆ προσεχῶς.

— Εἰς ἑκάτον ἀριθμοῦνται τὰ ἐκ ξύλου ὑποδείγματα ἅτινα διὰ τῆς μεθόδου τοῦ Naas ἢ Slodj εἰσῆχθησαν εἰς τὰ σχολεῖα τῆς Σουηδίας τὸ πρῶτον κατὰ τὸ 1878. Ἀναφέρονται εἰς τὴν λεπτογραφικὴν, τορνευτικὴν, γλυπτικὴν. Οἱ μαθηταὶ οὐ μόνον ἔχουσι τὰ ἀπαραίτητα ἐργαλεῖα διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν σχεδίων ἀλλὰ ποιοῦνται χρῆσιν καὶ ἰδιαιτέρου μαχαίριου Webstingue καλουμένου. Κατὰ δὲ τὰς μακρὰς χειμερινὰς νύκτας, ἐργάζονται καὶ κατ' οἶκον· οὕτω στολί-

ζουσι μὲ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν των τὰς οἰκίας αὐτῶν Δὲν τοὺς ζηλεύουσι ἄρα γε δι' αὐτὸ οἱ Ἑλληνοπαίδες μας;

— Ὁ σεβαστὸς φίλος τῆς «Παιδείας» κ. Βλ. Σκορδέλης ἐδημοσίευσεν διὰ τῆς «Ἀκροπόλεως» ἀξιόλογον ἄρθρον παιδαγωγικὸν ἀφορῶν τὴν πρακτικὴν διδασκαλίαν τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν ἐν τοῖς δημοτικῶν σχολείοις διὰ καταρτισμοῦ μουσείων, συλλογῶν καὶ ἐργαστηρίων. Τοιαῦτα ἄρθρα καὶ γινώμαι τῶν παρ' ἡμῖν διαπρεπῶν παιδαγωγῶν συμπίπτοντα ἐν πολλοῖς μὲ τὸ πρόγραμμα τῆς «Παιδείας» ἐνθαρρύνουσι τὸ ἔργον ἡμῶν καὶ τὰ μέγιστα εἰς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ ἐν ἐπιδιώκομεν συμβάλλουσιν. Περὶ μουσείων φυσιογραφικῶν καὶ βιοτεχνικῶν χάριν πρακτικῆς διδασκαλίας ἐν τοῖς δημοτικῶν ἡμῶν σχολείοις, θὰ γράψωμεν τὰ δέοντα προσεχῶς ἐν τῷ ἡμετέρῳ περιοδικῷ. Θὰ ὑποδείξωμεν διὰ τοῦ εἰδικοῦ ἡμῶν συνεργάτου τὸν τρόπον τοῦ καταρτισμοῦ αὐτῶν, πρὸς δὲ καὶ τὴν ἐποπτικὴν διδασκαλίαν τῶν φυσικῶν καὶ ἐφηρμοσμένων ἐπιστημῶν. Περὶ τούτων ἐν τῇ εἰσαγωγῇ τοῦ οἰκείου μαθήματος θὰ διαλάβωμεν εἰς τὸ προσεχὲς φύλλον.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Β'.

Συμφώνως πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ ἡμετέρου παιδαγωγικοῦ, ὅστις περιλαμβάνει ἀπαραιτήτως καὶ τὴν ἠθικὴν διαμόρφωσιν τοῦ χαρακτῆρος τῶν παιδῶν καὶ τῆς οἰκογενείας, θὰ συνιστῶμεν ἐκαστοτε τὰ κατάλληλα βιβλία πρὸς τοὺς κ. διδασκάλους καὶ γονεῖς· ὅσοι δὲ τῶν συγγραφέων ἔχουσι τὰ προσήκοντα ἀναγνώσματα καὶ θέλουσι τὴν περὶ αὐτῶν κρίσιν τῆς «Παιδείας» παρακαλοῦνται νὰ πέμπωσιν ἀνὰ δύο ἀντίτυπα εἰς τὸ ἡμέτερον γραφεῖον.

1) Ἀναγνώσματάριον διὰ τὴν Β' τάξιν τοῦ δημοτικού ἐστάλη ἡμῖν λίαν εὐμενῶς ὑπὸ τοῦ φίλου λογιῶ κ. Κ. Κουρτίδου. Τὸ ἐν λόγῳ βιβλίον πλὴν τῆς ἐγκρίσεως ἧς ἔτυχε παρὰ τοῦ ὑπουργείου εἶνε ἄξιον πάσης συστάσεως διὰ τε τὸ γλωσσικὸν ἰδίωμα καὶ διὰ τὴν διδασκαλικὴν αὐτοῦ ὕλην. Ἐν οἰκείῳ τόπῳ περὶ ἀναγνωστῶν βιβλίων θὰ ὁμιλήσωμεν περὶ αὐτοῦ.

2) Ἰω. Β. Ἰωαννίδου διευθ. τῆς «Παιδείας». — Ἀπάνθισμα ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας μετὰ λειτουργικῆς, ρητῶν, τροπαρίων, προσευχῶν κτλ. χάριν τῶν ἀνωτέρ. τάξ. τοῦ πλήρους δημοτ. σχολείου.

Οἱ κρατοῦντες τὸ Ἴον φυλλάδιον τοῦ περιοδικοῦ θεωροῦνται συνδρομηταί, ἄλλως παρακκλοῦνται νὰ ἐπιστρέψωσιν αὐτό.

Οἱ ἐγγράφοντες 8—9 συνδρομητὰς λαμβάνουσι δωρεὰν τὸ περιοδικόν μας.